

Ανανίας Τοζακίδης

Η Κλίμαξ και άλλα διηγήματα

Η κλίμαξ

Όλος ο κόσμος μου, η Rue de Jardins, που είναι το σπίτι μου, άντε και η Boulevard Conrad Adenauer που είναι το σχολείο. Η καθημερινότητά μου περιορίζεται σ' αυτούς και στη διαδρομή ανάμεσά τους. Είμαι δεν είμαι δυο μήνες σ' αυτήν τη λιλιπούτεια κεντροευρωπαϊκή χώρα και ακόμη προσπαθώ να βρω το βηματισμό μου.

Κοντά στο σπίτι μου το δάσος του Bridel, ένα δάσος από σημύδες και οξιές. Απ' αυτά που αγκαλιάζουν όλη την πόλη της μικρής χώρας. Η διαδρομή για το δάσος είναι λίγα λεπτά της ώρας και κάποιες φορές συνηθίζω να ξεκουράζω την σκέψη μου, περπατώντας μέσα σ' αυτό. Είναι ένα δάσος με έντονη υγρασία, που μάταια περιμένεις να αναδύει τις μυρουδιές, που έχουν τα αντίστοιχα δάση κοντά στην Μεσόγειο.

Αυτό που μου είχε κάνει εντύπωση, περπατώντας πριν λίγες μέρες στο δάσος, ήταν κάτι αυτοσχέδια ξύλινα παρατηρητήρια σκαρφαλωμένα σε ψηλά δέντρα. Μια ξύλινη κλίμακα, δεμένη στον κορμό του δέντρου, για να μην πληγωθεί το δέντρο, σε οδηγούσε μετά από λίγα μέτρα στο παρατηρητήριο, που δεν ήταν τίποτε άλλο από ένα αυτοσχέδιο θρόνο, κάτι σαν το θρόνο του Ξέρξη, που η πλάτη του ήταν ο τεράστιος κορμός του δέντρου.

Στην αρχή δεν είχα καταλάβει το σκοπό ύπαρξης αυτών των κατασκευών, που ήταν διάσπαρτες μέσα στο δάσος. Αργότερα ρωτώντας έμαθα ότι ήταν παρατηρητήρια της άγριας ζωής που υπάρχει άφθονη στο δάσος. Πολλές φορές με το αυτοκίνητο κατεβαίνοντας από το δάσος του Bridel είχα ανταμώσει ζαρκάδια, λαγούς, αλεπούδες και μια φορά ένα αγριογούρουνο με τα εφτά μικρά του. Όλα αυτά σαν ένα φλας απ' τη ζωή της άγριας φύσης που έχει την ισχυρή προστασία της πολιτείας. Για κάτι παραπάνω για τη συναρπαστική ζωή τους, θα έπρεπε να ανέβω την «κλίμακα».

Το ανέβασμα της κλίμακας και η παρατήρηση της άγριας ζωής θα μπορούσε να ήταν μια καλή ευκαιρία, για να δικαιολογήσω την παρουσία μου στην ξενιτιά. Ποιος ξέρει, ίσως κάτι ενδιαφέρον

να υπάρχει, που μέχρι τώρα δεν το έχω γνωρίσει. Εξάλλου, κάτι καλό θα βρίσκεται εκεί έξω και όχι μόνο «ο κρύος χώρος της μετανάστευσης».

Είναι αλήθεια, ότι τελευταία έψαχνα απεγνωσμένα νόημα στην άχαρη ζωή μου χωρίς αποτέλεσμα, όταν χωρίς να το καταλάβω ένα απόγευμα, βρέθηκα να σκαρφαλώνω σαν τον πίθηκο και να θρονιάζομαι σε μια όχι και τόσο άβολη ξύλινη κατασκευή, γύρω στα τέσσερα μέτρα πάνω απ' τη γη. Ακουμπισμένος λοιπόν στο ξύλινο παρατηρητήριο αφουγκράζομαι τη νύχτα που δεν θα αργήσει να 'ρθει. Τίποτε δε κινείται στο δάσος. Μόνο κάποιοι σκόρπιοι ήχοι και η ανάσα μου, θυμίζουν την ύπαρξη ζωής. Μπροστά στα μάτια μου απλώνεται το ξέφωτο του δάσους. Ένα άνοιγμα από ανθρώπινο χέρι για να βρίσκουν τροφή τα αγρίμια. Κάποιες σκόρπιες φυλλωσιές και λίγοι θάμνοι συμπληρώνουν το οπτικό πεδίο της παρατήρησης.

Το σούρουπο φέρνει υγρασία και εγώ μαζεύομαι γύρω από τη στενή, ξύλινη αυτοσχέδια θέση. Η ματιά ξεχύνεται στην άκρη του ξέφωτου που φαίνεται να κινείται κάτι. Δεν είναι τίποτε, μάλλον το σκοτάδι που έρχεται, παίζει τα παιχνίδια του. Ο ουρανός, ο τόσο χαμηλός μ' αυτόν που είχα συνηθίσει σε κάποια άλλα μέρη, αρχίζει να σκοτεινιάζει. Εδώ ο ουρανός με βαραίνει δε μου

δίνει προοπτική και αναζητώ τον άλλο που είχα συνηθίσει και μου λείπει τόσο πολύ τελευταία. Από παιδί αγαπούσα να χάνομαι στις σκέψεις μου, με το βλέμμα μου προσηλωμένο στο γαλάζιο του ουρανού.

Κάποτε σκαρφάωνα στα δέντρα για παιχνίδι. Ποιος θα ανέβει πρώτος. Συνήθως η ξαδέλφη μου η Δέσποινα τα κατάφερνε καλύτερα μια και ήταν παιδί του χωριού, ενώ εγώ της πόλης. Τι γύρευα όμως στην άκρη του δάσους, στο κέντρο της βόρειας Ευρώπης σκαρφαλωμένος πάνω σ' αυτό το τεράστιο δέντρο; Τι γυρεύω εδώ πάνω, την ώρα που οι φίλοι μου στην Ελλάδας πίνουν το απογεματινό τους καφέ, χαριεντίζοντας ο ένας τον άλλο; Είναι δύσκολο να απαντήσω. Απλώς περιμένω να εμφανιστούν τα αγρίμια, γα να δικαιολογήσω την περίεργη θέση που είχα εδώ και αρκετή ώρα πάνω στο δέντρο. Σκέψεις, οι ίδιες σκέψεις μ' αυτές που μου γεννήθηκαν απ' την ώρα που έφυγα από την πατρίδα. Γιατί έφυγα; Τι ήταν αυτό που με έδιωξε; Τι γύρευα σε μια ξένη χώρα; Τι γυρεύω πάνω σ' αυτό το δέντρο έξι ώρα το απόγευμα;

Θυμάμαι πριν χρόνια, ήμουν δεν ήμουν έξι-εφτά χρονών όταν είχα ζητήσει ένα πίθηκο απ' τον πατέρα μου. Είχα την εντύπωση ότι στο μεγάλο δάσος της περιοχής μας, που πήγαινε κάθε

δεκαπέντε μέρες, θα μπορούσε να μου βρει και να μου φέρει έναν. Τι και αν προσπαθούσε να με πείσει για την ανυπαρξία πιθήκων, εγώ ήμουν ανένδοτος. Δεν μπορούσα ή δεν ήθελα να τον πιστέψω και ζητούσα επίμονα ένα πιθηκάκι, που πίστευα ότι θα μου κρατούσε καλύτερη παρέα, από τη γατοπαρέα που είχα στο μεγάλο μπαλκόνι μας.

Μια μέρα λοιπόν ο πατέρας υποκύπτοντας στην παιδική επιμονή μου, υποσχέθηκε ότι γυρνώντας θα μου φέρει έναν. Τρελός από αγωνία περίμενα τον πατέρα μου, που φυσικά γύρισε χωρίς τον πίθηκο. Στην ερώτηση «που είναι ο πίθηκος», μου απάντησε απλά «δεν υπάρχουν πίθηκοι στο βουνό, στο είχα πει». Ήταν η τελευταία φορά που του ζήτησα πίθηκο, χωρίς να μου πει τίποτε διαφορετικό απ' τις άλλες φορές. Απλώς φαίνεται ότι είχε ωριμάσει πλέον η ιδέα στο μυαλό μου, ότι πίθηκοι δεν υπάρχουν στα δάση της περιοχής μας, όσο μεγάλα και να 'ναι αυτά. Όπως φυσικά, πίθηκοι δεν υπάρχουν και στα δάση της Ευρώπης και ας ήμουν κρεμασμένος σαν πίθηκος σ' ένα δέντρο απ' αυτά.

Τελικά σ' όλα υπάρχει η κατάλληλη στιγμή. Η ώρα που οι συνθήκες θα είναι ώριμες. Θυμάμαι πάντως, ότι κάτι έπρεπε να συμβεί για να καταλάβω ότι η ζωή συνεχίζεται και έπρεπε να αλλάξω ρότα. Ο χρόνος και κάποιο γεγονός,

μικρό ή μεγάλο ήταν ο συνδυασμός για «επανεκκίνηση».

Πριν χρόνια ήμουν ερωτευμένος με μια κοπέλα και ενώ ήταν μαζί μου, κάποια στιγμή έκανε κέφι ένα Θεσσαλό φίλο που είχα εκείνο τον καιρό και ήταν πραγματικά ομορφόπαιδο. Η ζωή μου ξαφνικά έγινε αφόρητη, πληγωμένος εγωισμός και κολλημένη φλάντζα στην εικόνα της Νίνας, που πολύ δημοκρατικά, δεν με έκανε κέφι άλλο πια. Αλλά εγώ φυσικά, την ήθελα απαραίτητως και αδιαλείπτως. Κάποια στιγμή λοιπόν, η Νίνα αποφάσισε να ολοκληρώσει τον έρωτά της με τον Ηλία. Στο ραντεβού τους, ήμουν κρυμμένος στο παράθυρο και πριν συμβεί το «μοιραίο», εμφανίστηκα μπροστά τους πληγωμένος και χωρίς λογική σκέψη στο μυαλό μου. Εκείνο το βράδυ φύγαμε παρέα με τη Νίνα απ' το σπίτι του Ηλία. Η Νίνα ήταν εκνευρισμένη και μου τα έψελνε. Ο Ηλίας μου τα είχε ψάλει νωρίτερα. Εγώ, πληγωμένος και λίγο προδομένος περπατούσα δίπλα της και την άκουγα χωρίς προσπάθεια για αντίλογο. Λίγα λεπτά πριν την είχα πιάσει στα πράσα με τον καλύτερό μου φίλο και ήταν αρκετό για μένα. Εκείνο το βράδυ ήταν και το τελευταίο που είδα τη Νίνα. Την επομένη το πρωί, ήμουν πραγματικά απελευθερωμένος από την ολοκληρωτική σκέψη της Νίνας. Συνδυασμός

λοιπόν, απ' τη μια το ώριμο του πράγματος και από την άλλη το δραματικό γεγονός που δεν άφηνε πλέον περιθώρια για παρανοήσεις έφερε το πολυπόθητο ξεκόλλημα. Έφερε την επανεκκίνηση μετά το φοβερό εκείνο κόλλημα. Μια επανεκκίνηση ψάχνω τελευταία εδώ στον ξένο τόπο, αλλά δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι ρεαλιστικό ώστε να το πιστέψω και να πιαστώ απ' αυτό. Ψάχνω ακόμη και αυτήν την ώρα κρεμασμένος στο δέντρο, αλλά οι ίδιες χαζές σκέψεις που δεν μπορώ να τις εμπιστευτώ.

Τι να σκέφτονται άραγε οι πίθηκοι κρεμασμένοι με τις ώρες πάνω στα δέντρα; Εγώ εδώ επάνω, σκέφτομαι την άχαρη ξενιτεμένη ζωή μου. Οι μέρες περνούν και δεν τις νιώθεις να σε ακουμπάνε, δε νιώθεις το χρόνο να γδέρνει το κορμί σου, δεν ακούς τον ήχο του. Η ζωή μου, διαδρομή σπίτι-σχολείο και σχολείο-σπίτι, δεν αφήνει περιθώρια για κάτι περισσότερο. Πώς να ξεκολλήσω λοιπόν από τη ζωή που δεν μ' αρέσει και κάποιες φορές μου γίνεται και ανυπόφορη. Ένα δραματικό γεγονός, όπως τότε με την Νίνα ίσως να με ελευθέρωνε, αλλά αναρωτιέμαι τι και ποιο;

Ένα δραματικό γεγονός είναι να βουλιάξει το μικροσκοπικό κρατίδιο στο οποίο έχω μεταναστεύσει. Οπότε, εγώ θα πάρω το καράβι

μου και σαν άλλος Οδυσσέας θα γυρίσω πίσω. Αλλά πως; Η Πομπηία έπεφτε πολύ μακριά και απ' την άλλη, τέτοια πράγματα δεν γίνονται τώρα πια και ιδίως στο κέντρο της Ευρώπης. Μόνο κάτι μικρά νησιάκια επίγειοι παράδεισοι εξαφανίζονται τελευταία στον Ειρηνικό. Αλλά εδώ μιλάμε για κόλαση ρουτίνας και η ρουτίνα δεν κινδύνευε ποτέ να πεθάνει από κάτι ξαφνικό. Άλλωστε δεν θα ήταν ρουτίνα, εάν δεν είχε διάρκεια. Στη γη μόνο οι επίγειοι παράδεισοι κινδυνεύουν και όχι κάτι συνηθισμένα και μάλλον «ουδέτερα» μέρη σαν και αυτό που ζω.

Μια άλλη λύση είναι ο σεισμός, αλλά σεισμοί δεν γίνονται σε τούτα τα μέρη, λες και όλα είναι ρυθμισμένα ώστε να μην ξεφεύγουν από την καθημερινότητά τους. Απ' την άλλη κρεμασμένος σ' αυτό το δέντρο, στο μέσο του δάσους, δεν θα είναι ότι καλύτερο να αρχίσω να κουνιέμαι. Σίγουρα θα με έπιανε ναυτία και ίσως βέβαια, αυτό θα ήταν μια λύση, γιατί με την ναυτία ξεχνάς τα πάντα και σκέφτεσαι μόνο αυτή.

Κάθομαι κουλουριασμένος, γιατί εντωμεταξύ, όσο σουρουπώνει, η δροσιά του δάσους αρχίζει να γίνεται εντονότερη. Κάπου στην άκρη του ξέφωτου αρχίζει να αχνοφαίνεται κάτι. Προσπαθώ να το διακρίνω, αλλά είναι αδύνατο να προσδιορίσω την ταυτότητά του. Ίσως την επόμενη φορά να

κουβαλήσω και κάποιο απαραίτητο εξοπλισμό, όπως ένα ζευγάρι κιάλια.

Τώρα εδώ επάνω χωρίς τον απαραίτητο εξοπλισμό, σε μια στάση σχεδόν εμβρυακή προσπαθώ να δω κάποιο αγρίμι, αλλά στην πραγματικότητα βλέπω και δε βλέπω. Εδώ στην ζενιτιά τα flash back γίνονται ολοένα και περισσότερα, όπως τώρα που βλέπω τα χρόνια που πέρασαν. Το σπίτι με το μεγάλο μπαλκόνι, τις αμέτρητες γλάστρες και τα λογής -λογής λουλούδια.

Τα είκοσι δύο σκαλοπάτια του πατρικού μου, οδηγούσαν σε μια μεγάλη ταράτσα με τραχύ τσιμέντο και μια ανάπτυξη δωμάτων ετεροχρονισμένων. Στις γωνίες και περιφερειακά αυτού του μπαλκονιού, υπήρχαν γλάστρες με απίθανη προέλευση η καθεμιά. Παλιά κουφάρια σε διάφορα μεγέθη από μπαταρίες αυτοκινήτων, τενεκέδες λαδιού σε μεγάλη ποικιλία προέλευσης με δεσπόζουσα βέβαια θέση αυτών της Μυτιλήνης και της Καλαμάτας. Γκαζοτενεκέδες και μισά βαρέλια συμπλήρωναν την ανθολογία των αυτοσχέδιων γλαστρών. Αγιόκλημα, γαζίες, γιασεμί, γαρδένιες βεγόνιες, μολόχες, βασιλικοί πλατύφυλλοι και λογιών-λογιών τριανταφυλλίες σε διάφορους χρωματισμούς φιλοξενούνταν στις ιδιόρρυθμες εκείνες γλάστρες του μεγάλου

μπαλκονιού, ή αλλιώς όπως τη λέγαμε ταρατάσα.
Δε θα ξεχάσω τους βασιλικούς που είχαν την
τιμητική τους, μέσα σε κατακόκκινες κονσέρβες
τοματοπολτού «κύκνος», μεγάλης «διασημότητας»
της εποχής εκείνης.

Τι αρώματα θεέ μου, σε κείνη την ταρατάσα.
Ιδιαίτερα την άνοιξη αλλά και όλο το χρόνο
μαστούρωνες με τις μυρουδιές, που απλόχερα
σκορπούσαν μέσα από το υγρό χρώμα τους. Τα
καλοκαίρια οι μυρουδιές μπερδεύοντουσαν με
αυτές των λογής-λογής φαγητών της γειτονιάς. Το
τηγάκι με το καυτό λάδι έβγαζε όλες τις
αναθυμιάσεις των λαχανικών της ελληνικής γης.
Όταν καμιά φορά οι πιπεριές και οι μελιτζάνες
συνοδεύοντουσαν από κεφτέδες με περιχυμένη
καυτερή σάλτσα ντομάτας, η απόλαυση της
όσφρησης έφτανε σε άμεση πρόσκληση σε γεύμα.
Αξέχαστες μυρουδιές μιας άλλης ζωής, μακρινής
σε χρόνο και τόπο.

Κρεμασμένος πάνω στο δέντρο στη μέση του
δάσους στο κέντρο της Ευρώπης δε μυρίζω
απολύτως τίποτε. Οι αισθήσεις στον ύπνο τους.
Καμιά μυρουδιά ή και αν υπάρχει, δεν τη
γνωρίζεις. Αναρωτιέμαι άραγε αυτοί που
γεννήθηκαν σ' αυτόν τον τόπο, αν
αντιλαμβάνονται κάτι παραπάνω από μένα. Αν
μυρίζουν μυρουδιές που δεν είναι αναγνωρίσιμες

από τη δική μου μεσογειακή μύτη. Αλήθεια θα ήθελα να μιλήσω με ντόπιους για αυτά τα θέματα, αλλά με δυσκολεύει η γλώσσα και περισσότερο η «απόσταση ασφαλείας» που με κρατούν.

Είναι παράξενοι, οι ευρωπαίοι όπως αποκαλώ τους ντόπιους. Δεν είναι κακοί, είναι αντίθετα πολύ ευγενικοί.. Σε χαιρετούν στο δρόμο και παραμερίζουν για να περάσεις. Δεν θέλουν να σε ενοχλήσουν, αλλά ούτε και να τους ενοχλήσεις. Οι περισσότεροι κρατούν τα σπίτια τους κλειστά σε ξένο κόσμο. Μόνο το βράδυ αφήνουν τις κουρτίνες ανοικτές λες και επιχειρούν να σε βάλουν λαθραία μέσα, μια και δε σε βάζουν κανονικά. Είναι περίεργοι οι άνθρωποι εδώ στο Βορρά. Μήπως όμως δεν είναι αυτοί, αλλά εγώ ο ξενόφερτος που δεν ξέρω που πατάω και που πηγαίνω.

Από μικρός με γοήτευε η φυγή. Κατέβαινα στο σταθμό των τρένων και ανέβαινα στην μεγάλη γέφυρα για πεζούς που διέσχιζε εγκάρσια το σταθμό. Εκεί επάνω στη γέφυρα έκανα τα πιο ασφαλή και γλυκά ταξίδια της ζωής μου. Αργότερα πέρασα από τα τρένα στα καράβια, συνεχίζοντας τα ασφαλή αλλά «νοερά» ταξίδια μου. Κάποια στιγμή βέβαια πέρασα στην πραγματικότητα των ταξιδιών και έχασα την ασφάλεια των παλιών

ονειροπολήσεων και μαζί μ' αυτήν και την παιδικότητά μου.

Τελικά αλλιώς τα υπολογίζουμε και αλλιώς έρχονται. Κρεμασμένος στο δέντρο αναλογίζομαι ότι ήταν όνειρο ζωής, να ζήσω σε μια ξένη χώρα σαν αυτήν που ζω τους τελευταίους μήνες. Δεν ξέρω πως τα υπολόγιζα, αλλά σίγουρα όλα είχαν να κάνουν με την παιδική φαντασία του παιδιού που άκουγε ιστορίες από θείους και θείες, για τις περιπέτειές τους στην Γερμανία. Ιστορίες που έμοιαζαν με ανδραγαθήματα στην παιδική ψυχή μου.

Φυσικά οι ιστορίες τους, δεν έλεγαν για τον πρώτο καιρό της μετανάστευσης, το δύσκολο αποχωρισμό από τα παιδιά τους, την πρώτη κρυάδα του γκρίζου ουρανού, τη διαμονή τους σε υγρά δωμάτια, τις ρατσιστικές επιθέσεις που δεχόντουσαν. Αλλά απλώς μιλούσαν για άλλα. Λες και ήθελαν να ξεχάσουν και σίγουρα έτσι ήταν. Ο μετανάστης θέλει να ξεχάσει και να αγκαλιάσει τη νέα πατρίδα, μήπως και νιώσει λίγη απ' τη γλύκα που ένιωθε στη δική του πατρίδα πριν την αφήσει για μια νέα. Η αναζήτηση της γλύκας αυτής, είναι σαν την αναζήτηση της γλύκας των παιδικών χρόνων που όμως μάταια αναζητούμε.

Ο σύγχρονος Οδυσσέας ξεχνάει και δεν μιλάει για τις δυσκολίες, αλλά μόνο για το ταξίδι που πάντα γοήτευε και θα συνεχίσει να γοητεύει τους νέους εραστές της φυγής.

Είμαι ακόμη ψηλά στο δέντρο για να δω – και δε βλέπω τίποτε. Κάθομαι σ' αυτό το αυτοσχέδιο στήριγμα πάνω στο δέντρο και δεν έχω να πάω πουθενά. Είμαι ένας Έλληνας μετανάστης τέσσερα μέτρα πάνω απ' τη γη σ' αυτό το έρημο δάσος, στο κέντρο της Ευρώπης, χωρίς προορισμό και ελπίδα.

Σκέφτομαι να φύγω αλλά δεν έχω τη δύναμη. Δες και δε μου έμεινε άλλη δύναμη. Όλη μου η νεανική ορμή για φυγή, εξαντλήθηκε με τον ερχομό μου εδώ σ' αυτή τη μικρή χώρα. Δεν θέλω να πάω πουθενά θα μείνω εδώ, κρεμασμένος πάνω στο δέντρο στη μέση του πουθενά. Κάθε σκέψη να ξεκολλήσω απ' το δέντρο και να κατέβω την ξύλινη κλίμακα παραμένει αδρανής. Αρχίζει και μ' αρέσει, καμιά κίνηση, απόλυτη αδράνεια. Σκέφτομαι ότι κάπως έτσι θα είναι πρώτες στιγμές μετά τη «δόση» του ναρκωτικού που έχεις ανάγκη. Μετά την αγωνία και την έντονη νευρικότητα για αναζήτηση της δόσης, θα ακολουθεί αυτή η παρατεταμένη νιρβάνα της παντελούς απραξίας.

Δεν έχω σκοπό να το κουνήσω απ' το δέντρο γιατί ξαφνικά πάνω σ' αυτό νιώθω τον κορμό και τις ρίζες του να μου παίρνουν όλη τη νευρική των πρώτων ημερών της μετανάστευσης. Ο κορμός και οι ρίζες είναι η γείωση που με ξαλαφρώνει από το δυσβάστακτο βάρος της ζενιτιάς. Μήπως τελικά ήταν κουταμάρα που έφυγα απ' την πατρίδα; Πάνω στο δέντρο σκέφτομαι τις κουταμάρες που έκανα στη ζωή μου. Από τις μικρότερες έως τις μεγαλύτερες. Οι κουταμάρες, οι άλογες πράξεις συχνά είναι λιγοστού αποθέματος ψυχής. Πόσες φορές έχω δυσκολέψει τη ζωή μου και όχι μόνο, από τον περιορισμένο τρόπο σκέψης. Πόσο θα ήθελα κάποιες στιγμές να είχα μεγαλύτερα αποθέματα ψυχής και να αντιμετωπίζα καταστάσεις με μεγαλύτερη ψυχραιμία. Γιατί άραγε έφερνα την καταστροφή ενώ αυτή ήταν μακριά; Πόσο ζηλεύω το Γκαστόνε, την καρικατούρα του Ντίσνεϋ που πάντα ένα αόρατο χέρι τον προστατεύει και όλα στο τέλος του πηγαίνουν καλά χωρίς καν να ιδρώσει το αυτάκι του. Εγώ μάλλον πρέπει να μοιάζω το Ντόναλντ που πάντα έχει άγχος ιδρώνει και στο τέλος, είναι και ο χαμένος. Είναι αυτό που λένε: «Ας τη ζωή να σε πάει και όχι να την πας». Εγώ μάλλον την πάω και μερικές φορές δε μου βγαίνει.

Να λοιπόν που είμαι πάνω στο δέντρο και αναρωτιέμαι πως βρέθηκα εδώ πάνω. Πως βρέθηκα σ' αυτό το δάσος σ' αυτήν την ξένη χώρα; Μάλλον μ' έφερα και δε μ' έφερε η ζωή. Όνειρο ζωής να ζήσω στην Ευρώπη και αγώνας να πείσω τη γυναίκα μου να μ' ακολουθήσει ενώ η ίδια δεν ήθελε. Αν αφηρόμουν στην ίδια τη ζωή τώρα θα ήμουν στην Ελλάδα και όχι εδώ στα ξένα. Απ' την άλλη αν δεν πιέσεις λίγο τη ζωή πως αυτή θα βρει τη ρότα της; Αν δεν πάρεις εσύ το τιμόνι πως θα πας εκεί που αγαπάς; Πως θα ανταμώσεις με τα θέλω της ψυχής σου; Μήπως τελικά βιάζομαι να βγάλω συμπεράσματα; Μήπως δεν έχω υπομονή; Αλήθεια αν αφηρόμουν στη ζωή μου κάτω στην πατρίδα δε θα το κουνούσα ρούπι από το σπίτι, τη γειτονιά, την πόλη μου και έπειτα; Τι θα καταλάβαινα; Τι θα περίμενα απ' τη ζωή μου;

Ας πούμε εδώ πάνω στο δέντρο χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά απ' την Ελλάδα περιμένω κάτι. Περιμένω να ακούσω κάτι να φανεί, μια σκιά, μια ελπίδα, κάτι καινούργιο που δεν το έχω ξαναδεί!

Είμαι ακόμη πάνω στο δέντρο. Η υγρασία συνεχίζει να με διαπερνάει και εγώ συνεχίζω να μην ενοχλούμαι. Εδώ και λίγη ώρα έχω στυλώσει το βλέμμα μου ψηλά, εκεί που οι φυλλωσιές των δέντρων ενώνονται με το μωβ του ουρανού. Ένα

αεράκι δημιουργεί την αίσθηση της παρουσίας. Τα μάτια μου βουρκώνουν σε λίγο αρχίζω και κλαίω με λυγμούς. Φοβάμαι, ότι δε θα πλησιάσει κανένα αγρίμι, με μένα εδώ πάνω να βγάζω τα εσόψυχά μου. Είναι αδύνατο να συγκρατήσω το κλάμα που συγκρατούσα τόσο καιρό. Οι νεκροί μας ακολουθούν στα μεγάλα μας ταξίδια και η απουσία τους είναι συνεχή παρουσία στη σκέψη και στο μυαλό μας. Τα αγαπημένα πρόσωπα που άφησα πίσω στην πατρίδα ξέρω ότι θα τα ανταμώσω, θα μιλήσω στο τηλέφωνο. Η απουσία τους θα μετουσιωθεί και πάλι σε παρουσία. Τι γίνεται με τους νεκρούς μας; Τους νεκρούς τους κουβαλάμε μέσα μας τους νιώθουμε κοντά μας. Κάπως έτσι νιώθω κοντά μου και τον πατέρα μου. Βλέπω τις φυλλωσιές του δέντρου που θροϊζουν και νιώθω την παρουσία του. Οι νεκροί μας ακολουθούν, ακόμη και εδώ πάνω στο δέντρο νιώθω ότι δεν είμαι μόνος.

Τα δάκρυα κάποια στιγμή στερεύουν. Αναρωτιέμαι πόση ώρα έχω εδώ πάνω στο δέντρο; Πρέπει να λείπω αρκετή ώρα απ' το σπίτι και ίσως ανησυχούν. Για πρώτη φορά εδώ και αρκετή ώρα σκέφτομαι ότι κάποια στιγμή πρέπει να κατέβω απ' το δέντρο, αλλά αυτή η περίφημη αδράνεια συνεχίζει να με καθηλώνει. Είμαι κουλουριασμένος σαν το έμβρυο μέσα στο

αμνιόσακό του. Στο δέντρο νιώθω την ασφάλεια και τη σιγουριά που τόσο βάνουσα έχω χάσει εδώ στη ξενιτιά. Όσο νιώθω αυτή την περίεργη ζεστή σιγουριά μου είναι αδύνατο να μετακινηθώ. Είμαι σαν τον πιτσιρικά που ενώ είχε χάσει την μάνα του, τη βρίσκει και κρατάει σφιχτά το χέρι της για να μην την ξαναχάσει. Έτσι και εγώ κρατώ σφιχτά το δέντρο και τρέμω να το εγκαταλείψω γιατί πάνω σ' αυτό βρήκα αυτό που τόσο είχα ανάγκη εδώ στον ξένο τόπο.

Αγκαλιάζω το δέντρο και είναι σαν να αγκαλιάζω την πιο ποθητή γυναίκα στον κόσμο. Γυρίζω πίσω σε μέρη ήλιου και θάλασσας. Φθινοπωρινό βραδάκι της μεσογείου με εκείνο το ανεπαίσθητο αεράκι να χαϊδεύει τα μαλλιά της. Ήμασταν σ' ένα παρκάκι κοντά στο Μανδράκι ενός αιγαιοπελαγίτικου νησιού, στα πρόθυρα της παλιά πόλης. Την κρατούσα σφιχτά και προσπαθούσα να γευτώ όλη εκείνη την απερίγραπτη νιότη. Ήταν απ' τις στιγμές που θέλεις να κολλήσει το ρολόι, η στιγμή να γίνει παντοτινή και εσύ και η νιότη σου να πετρώσεις στις παρυφές του πανδαμάτορα χρόνου. Θα καθόμασταν για πάντα σε κείνο το πέτρινο παγκάκι, αν κάποια στιγμή δεν ακούγαμε έναν περίεργο μεταλλικό θόρυβο. Πίσω απ' το παγκάκι το σκοτάδι έπαιζε με τους κόκκινους ιβίσκους και τη ζωντανή νεανική φαντασία μας.

Κάποιος ήταν εκεί πίσω που το σκοτάδι γινόταν αζεπέραστο. Τη γλύκα της στιγμής τη διαδέχτηκε μια έκδηλη ανησυχία. Η αγκαλιά λύθηκε σαν τα μάγια που κρατούσαν χρόνια. Με την Κατερίνα δεν ανταμώνσαμε, όπως εκείνο το βράδυ. Όλα τελείωσαν με το άκουσμα εκείνου του μεταλλικού θορύβου. Ολοκληρωτική ανατροπή, από την παντοτινή στιγμή στον ξαφνικό θάνατο. Το βράδυ γυρίζοντας σπίτι, ήταν αδύνατο να βρω τα κλειδιά μου. Το επόμενο πρωί με το φως της ημέρας γύρισα στο χθεσινοβραδινό ερωτικό παγκάκι. Βρήκα τα κλειδιά μου ακριβώς δίπλα του. Πίσω απ' το παγκάκι, εκεί ακριβώς που έπαιζε χτες το βράδυ το σκοτάδι με τους ιβίσκους, η μεγάλη και βαθιά μεσαιωνική τάφος της παλιάς πόλης. Πρόσεξα για μια ακόμη φορά με το φως της ημέρα τους ιβίσκους. Δεν ήταν κόκκινοι αλλά μοβ όπως η διάθεσή μου εκείνο το φωτεινό πρωινό στο νησί της μεσογείου.

Εδώ σ' αυτή τη μικρή «υπερβόρεια» χώρα, ούτε κόκκινοι ούτε μοβ ιβίσκοι υπάρχουν. Αλλά και να υπήρχαν, δε θα τους ξεχώριζες χωρίς το φως της Μεσογείου. Αλήθεια τι θα με ταρακουνούσε εδώ πάνω στο δέντρο για να κατέβω; Είμαι πια μεγάλος για να παρασυρθώ από νεανική φαντασία και να χάσω τη σιγουριά μου τώρα που τη βρήκα. Ίσως κάποια φορά να βρουν το απολίθωμά μου

αγκαλιασμένο στο δέντρο και θα αναρωτιούνται πως συνέβη; Ποιος θα πιστέψει ότι απλά δεν είχα τη δύναμη να το εγκαταλείψω και έμεινα κρεμασμένος εδώ πάνω παντοτινά;

Αλήθεια τι θα με ταρακουνήσει για να εγκαταλείψω το δέντρο μου; Το κρύο δυναμώνει αλλά δε με ενοχλεί. Αντίθετα λειτουργεί σαν αναισθητικό στην τερατώδη ακινησία μου. Θυμάμαι κάποια φιλμ, περιπέτειες στους πάγους που κάποιος απ' τους ήρωες (συνήθως ο πιο εξαντλημένος) δεν πρέπει να κοιμηθεί γιατί ο θάνατος παραμονεύει και προσπαθούν οι υπόλοιποι να τον κρατήσουν ζύπνιο. Εγώ, εδώ πάνω είμαι μόνος. Ποιος αλήθεια θα με κρατήσει στη ζωή;

Κανένας, δεν υπάρχει κανένας! Είμαι και θα παραμείνω μόνος, ξένος και έρημος πάνω σ' αυτό το δέντρο. Κλείνω τα μάτια μου και βρίσκομαι σε μέρη μακρινά. Παίζω με την άμμο και τα κύματα, χαϊδεύω το όμορφο πρόσωπό της, ισορροπώ για πρώτη φορά πάνω στο καινούργιο μου ποδήλατο. Στιγμές Ελλάδας περασμένων καιρών. Είσαι «εκτός τόπου και χρόνου», μου έλεγαν, οι ανυποψίαστοι καθηγητές μου πριν από χρόνια. Τελικά εδώ στη ξενιτιά είμαι πραγματικά «εκτός τόπου και χρόνου».

Ανίκανος να μετακινηθώ και με βλέμμα «εσωτερικό», ακούω ένα ανεπαίσθητο θρόισμα φύλλων ακριβώς κάτω απ' το δέντρο που κάθομαι. Μια αλεπού στριφογυρίζει χωρίς να με πάρει είδηση στην περιοχή γύρω απ' το δέντρο. Γι αυτήν είμαι σαν να μην υπάρχω μια και τα τέσσερα μέτρα που μας χωρίζουν, είναι η αναγκαία συνθήκη να περνώ απαρατήρητος. Με τη χαρακτηριστική μουσούδα της, μυρίζει το κάθε τι και κατόπιν σηκώνει το πίσω αριστερό της πόδι και κατουράει ελάχιστα. Κάπου είχα διαβάσει, ότι τα αγρίμια μαρκάρουν μ' αυτό τον τρόπο την περιοχή κυριαρχίας τους. Αργότερα, κάθε άλλο ζώο αναγνωρίζει την περιοχή του άλλου και αναζητεί κάποιο ελεύθερο για να το κάνει δικό του. Και όλα αυτά μόνο για ένα βράδυ. Την επόμενη μέρα το παιχνίδι ξαναρχίζει.

Δε συμβαίνει το ίδιο και στους ανθρώπους; Εδώ οι άνθρωποι δεν έχουν αφήσει σπιθαμή γης, χωρίς να την μαρκάρουν. Όλα τα έχουν οργανωμένα, οι δρόμοι τους σε δείχνουν που θα πας, πως θα στρίψεις, με πόσα χιλιόμετρα θα πας, που ακριβώς θα παρκάρεις.

Τα σπίτια τους τα νοικιάζουν ακριβά και αν θέλεις να αγοράσεις, είναι σχεδόν αδύνατο. Είναι δύσκολο να μαρκάρεις σαν την αλεπού, εδώ σ' αυτό το μικρό κρατίδιο. Τελικά μόνο οι αλεπούδες

και τα υπόλοιπα αγρίμια την έχουν καλά σ' αυτήν τη χώρα, ίσως επειδή δεν κινδυνεύει απ' αυτά, η απόλυτη κυριαρχία τους.

Γι αρκετή ώρα η αλεπού μυρίζει και ραντίζει όλη την περιοχή, ακριβώς κάτω απ' το δέντρο, αφήνοντας να την παρατηρώ με μάτι ηδονοβλεψία. Συνήθως μέχρι τώρα παρατηρούσα την άγρια ζωή και συγχρόνως με παρατηρούσαν και αυτά με φόβο, μπροστά στην ανελέητη κυριαρχία μου, σαν άνθρωπος.

Συνεχίζω να την κοιτώ να μαρκάρει με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όπως ξεκίνησε, όλη την περιοχή γύρω απ' το δέντρο. Έχει μια ενεργητικότητα και γρηγοράδα που δεν ταιριάζει καθόλου με την δική μου απραξία. Τα γυαλιστερά της μάτια κοιτούν με λαχτάρα την περιοχή που της ανήκε και που πριν από λίγο ίσως ανήκε σε κάποια άλλη αλεπού που απλά σήμερα δεν πρόλαβε. Ποιος ξέρει ίσως αύριο να μην προλάβει η δική μου.

Τελικά, ίσως όλοι ήμαστε ξένοι και μαρκάρουμε τη γη μέχρι να 'ρθει κάποιος άλλος και να μαρκάρει εκεί που είχαμε μαρκάρει. Ίσως οι καινούργιοι να είναι τα παιδιά μας. Κάπως έτσι πορεύεται η ζωή πάνω στη γη. Ίσως εντέλει, δεν υπάρχουν ξένα μέρη αφού μπορείς να μαρκάρεις τον δικό σου τόπο. Μήπως τελικά δε θα μπορέσεις

να βρεις μέρος να μαρκάρεις εδώ στο μικρό κρατίδιο; Και έπειτα όλοι αυτοί οι ξένοι, που μαζεύτηκαν απ' όλα τα μέρη του κόσμου, πως βρήκαν και μάρκαραν το δικό τους ζωτικό χώρο, τη δική τους ζωή. Ποιος ξέρει μπορεί να έμεινε και για μένα μια αμαρκάριστη περιοχή. Να ας πούμε αύριο το απόγευμα μπορώ να 'ρθω και να κατοικήσω όλη την περιοχή πριν βγει καμιά αλεπού και με προλάβει. Οι αλεπούδες εξάλλου βγαίνουν πάντα την ίδια ώρα. Εγώ θα έβγαινα λίγο νωρίτερα.

Αρχίζω να ξυπνάω απ' τη νιρβάνα, η ζωή μου φαίνεται να αποκτάει νόημα, το σκοτάδι της ψυχής λες και φωτίστηκε μονομιάς. Το κλειστό σκοτεινό δάσος ξαφνικά μου έδωσε προοπτική που δεν είχα πριν λίγα λεπτά. Η ζωή μου αλλάζει και μαζί μ' αυτή αλλάζει και η ματιά μου για τη νέα μου πατρίδα.

Κάποια στιγμή, η αλεπού χάνεται ξαφνικά ακριβώς όπως εμφανίστηκε. Μάταια περιμένω να ξαναεμφανιστεί. Ποιος ξέρει ίσως πήγε σε κάποια άλλα μέρη, να κάνει το ίδιο μ' αυτό που είχε κάνει πριν λίγο, μπροστά στα μάτια μου.

Τελικά, η ιστορία με την αλεπού μ' έβγαλε από τη νιρβάνα που με είχε καθηλώσει, εδώ και αρκετή ώρα πάνω σ' αυτό το δέντρο. Χωρίς να το

καταλάβω, άρχισα να κατεβαίνω την κλίμακα και να σκέφτομαι την οικογένειά μου, τη ζεστασιά του νέου μου σπιτιού και ακόμη όλα τα καινούργια μέρη που έχω να «μαρκάρω» σ' αυτήν τη νέα πατρίδα, που απλώνεται μπροστά μου. Ποιος ξέρει, ύστερα απ' όλα αυτά να μην μου φαίνεται αβάσταχτη και ξένη, αυτή η λιλιπούτεια χώρα.

Η νωχελικότητα της ξενιτιάς

Φίλε Βαγγέλη, μήπως θα πρέπει να γυρίσουμε πίσω; Μήπως με το δίλλημα αν πήραμε τη ζωή μας λάθος, θα ζημερώσει κάποια μέρα και θα έχει φύγει η ζωή μας; Μήπως ο νόστος είναι η μόνη διέξοδος; Μήπως, είναι η μόνη λύτρωση απ' το συνεχές πήγαινε έλα, «του ναι μεν αλλά»; Απ' την άλλη ρε Βαγγέλη, δεν αποφασίζεις να φύγεις μόνος σου. Είναι βαριές οι αλυσίδες της Κίρκης. Είναι δελεαστικό το τραγούδι των Σειρήνων. Το παίρνεις απόφαση δεν πρόκειται να το κουνήσεις με τη θέλησή σου. Μόνο κάποιος νέος Χίτλερ θα μπορούσε να μας ξεσηκώσει. Τελικά το κατόρθωμα του Οδυσσέα δεν ήταν ο Δούρειος Ίππος, αλλά τ' ότι κατόρθωσε να γυρίσει στην Ιθάκη. Απ' την άλλη όλες αυτές οι περιπέτειες πριν καταλήξει στην πατρίδα του, τι ήταν; Μια παραδοχή της δυσκολίας του εγχειρήματος. Μόνο ένας ποιητής σαν τον Όμηρο, θα μπορούσε να αφηγηθεί με τόση πειστικότητα τη δυσκολία του νόστου. Θυμάμαι τον εαυτό μου στις αρχές, αντιστεκόμωνα στις σειρήνες και στα μάγια της

Κίρκης. Με τον καιρό οι αντιστάσεις, όπως οι παιδικές αρρώστιες υποχώρησαν και έμειναν μόνο κάτι σημάδια να θυμίζουν τις ηρωικές εποχές. Οι πρώτες μέρες της μετανάστευσης, απ' τη Σκύλα στην Χάρυβδη και τούμπαλιν. Τι να πρωτοθυμηθώ, στην αρχή όλα και όλοι μου έφταιγαν και ολοένα κλεινόμουν στο σκληρό καβούκι του μετανάστη. Ισορροπούσα ανάμεσα σε συμπληγάδες και δεν πίστευα σε καλύτερες μέρες. Να όμως που ήρθαν καλύτερες μέρες και έχω στερέψει απ' τις δικαιολογίες-αιτίες γυρισμού στην πατρίδα. Πώς να πείσεις τον εαυτό σου να επιχειρήσει το νόστο. Ο Οδυσσεάς είχε μια Πηνελόπη που τον περίμενε. Εγώ την Πηνελόπη την έχω μαζί μου. Το ίδιο και ο Τηλέμαχος μπερδεύεται στα πόδια μου. Τι δικαιολογία επιτέλους μπορώ να βρω; Ναι έχω τη μητέρα μου. Την έχω αφήσει πίσω στην Ιθάκη και με περιμένει. Απ' την άλλη η μάνα δεν έχει τη βαρύτητα της Πηνελόπης και του Τηλέμαχου. Γι αυτό και τους διάλεξε ο Όμηρος. Αν ήταν θα διάλεγε να τον περιμένει η μάνα του. Απ' την άλλη πως θα γινόταν η Ιλιάδα έπος; Θα ήταν μια μικρή ιστορία και δε θα περνούσε σ' όλα τα μήκη και πλάτη, να τη διαβάξει όλος αυτός ο κόσμος.

Δεν ξέρω ψάχνω σαν τον Διογένη, αλλά ο ήλιος εδώ στην Εσπερία είναι καχεκτικός όπως

καχεκτικές είναι οι δικαιολογίες για επιστροφή. Ψάχνω να βρω να ενισχύσω το στρατόπεδο της φυγής-επιστροφής αλλά το μόνο που καταφέρνω είναι να ενισχύω το στρατόπεδο της παραμονής. Παλιά πίστευα ότι με τον καιρό θα θεριέψει ο νόστος μέσα μου και δε θα με κρατάει τίποτε εδώ στην Εσπερία. Τουναντίον με το πέρασμα του χρόνου ολοένα οι αλυσίδες βαραίνουν και να οι άγκυρες και να που το νησί της Καλυψώ αρχίζει να μοιάζει με την Ιθάκη. Και οι νέοι φίλοι δε μοιάζουν με τους παλιούς, αλλά είναι καλύτεροι. Νοσταλγείς την παλιά σου ζωή όπως νοσταλγεί όλος ο κόσμος τα χρόνια που φεύγουν. Πίσω η ζωή μπροστά ο θάνατος. Θέλουμε να γυρίζουμε πίσω για να ξορκίσουμε το θάνατο. Δε φταίνε όμως τα χρόνια που ζούμε, δε νοσταλγούμε τα παλιά επειδή ήταν καλύτερα. Νοσταλγούμε την ίδια τη ζωή που φεύγει πιο γρήγορα απ' όσο μπορούμε να αντιληφθούμε. Είναι η ταχύτητα του χρόνου που φεύγει σαν ένα γρήγορο τρένο και απομένουμε να κοιτάμε τις μπάρες που μένουν ακίνητες πριν τις σηκώσει ο σταθμάρχης. Εξάλλου τη νοσταλγία τη χορταίνεις με το παραπάνω με τα καλοκαίρια που περνάς στην πατρίδα, ώσπου έρχεται ή άλλη νοσταλγία για τη νέα πατρίδα. Η νοσταλγία για τη νέα είναι αυτή που με φοβίζει περισσότερο. Εάν ας πούμε γυρίσω πίσω και με πιάσει νοσταλγία για την πατρίδα που άφησα

πίσω; Δεν είμαι ο μαθουσάλας για να ικανοποιώ τις νοσταλγίες που νιώθω για τις εν δυνάμει πατρίδες μου. Οπότε πάλι θα πεθάνω με το ανικανοποίητο του νόστου και ίσως λίγο περισσότερο μπερδεμένος. Έτσι εξηγείται λοιπόν η απραξία και η νοχελικότητά μου. Δεν είναι τα δελεαστικά τραγούδια της ξενιτιάς αλλά ο φόβος. Ο φόβος όταν πια τελειώσω με το νόστο. Όταν δε θα 'χω κάτι να βασανίζει το μυαλό μου. Όταν το ταξίδι θα 'χει τελειώσει. Ακόμη περισσότερο με φοβίζει ο νέος νόστος. Ο νόστος της επιστροφής στην καινούργια πατρίδα που άφησα για χάρη της παλιάς. Και αλήθεια τι δικαιολογία θα βρω για νέα ταξίδια; Ολόκληρο έπος και τέλειωσε με την επιστροφή στην Ιθάκη. Εγώ πόσα ταξίδια δικαιούμαι ακόμη και πόσες Ιθάκες; Μήπως ο καινούργιος νόστος δε θα είναι τίποτε άλλο παρά μια φάρσα; Μήπως πλέον θα είναι αδύνατη ακόμη και η σκέψη της επιστροφής σ' αυτό που άφησες; Αυτό θα είναι το χειρότερο, γιατί τόσα χρόνια εδώ στην ξενιτιά έμαθες στο ταξίδι, έμαθες να ζεις με την ελπίδα του νόστου. Γιατί ο νόστος είναι η ελπίδα, είναι το πέταγμα του γλάρου απ' τη βραχονησίδα της μοναξιάς. Είναι η τροφή της ανικανοποίητης φύσης του ανθρώπου. Είναι το παντοτινό ταξίδι. Με το νόστο ξορκίζουμε το θάνατο, και ας μας συναντήσει μια κρύα νύχτα στην Εσπερία.

*Γι αυτό λοιπόν εδώ στην ξενιτιά αγαπώ τη
νωχελικότητα της ήρεμης θάλασσας και του
ήσυχου ταξιδιού απ' τις νέες περιπέτειες που ούτε
ο Όμηρος δεν έχει μιλήσει. Προτιμώ να ζω με το
νόστο της πραγματικής Ιθάκης και όχι μιας άλλης
ψυχρής και ξένης.*

Ο Νεοεισερχόμενος

Τον γνώρισα ένα βράδυ στο Autopolis. Μόλις είχα δει μια ισπανική ταινία με γαλλικούς υπότιτλους και έβγαινα με κάποιες απορίες στην μετάφραση. Καθόταν σε μια καφετέρια μ' ένα φιλικό ζευγάρι και μου τον σύστησαν. Είχε το βλέμμα του πρωτόμπαργκου σε μέρα θαλασσοταραχής.

«Από εδώ ο Βαγγέλης, ο αντικαταστάτης του Κώστα στη διεύθυνση του γραφείου τύπου της πρεσβείας». Του έδωσα το χέρι και μου το έσφιξε εγκάρδια. Είχε δυο παιδιά που πήγαιναν στο γυμνάσιο. Η ιστορία λίγο πολύ γνωστή. Όπως οι περισσότεροι νεοεισερχόμενοι έτσι και ο Βαγγέλης ερχόταν απ την Αθήνα και έβλεπε τη μικρή μας πόλη στο κέντρο της Ευρώπης, πολύ συμπαθητική σε σχέση με το χάος της μεγαλούπολης που άφηνε πίσω.

Όλοι οι νεοφερμένοι στην αρχή θέλουν να τα μάθουν όλα. Κάποια στιγμή, αντιλαμβάνονται την αδυναμία του μυαλού τους να συγκρατήσει όλες τις νέες πληροφορίες μονοκοπανιά και σταματούν τις ερωτήσεις.

Θυμάμαι στα πρώτα δικά μου βήματα στην ξενιτιά, το φίλο μου Βασίλη, να μου λέει: «Αρκετά έμαθες σήμερα, αύριο τα υπόλοιπα». Κάπως έτσι πορεύεται η ξενιτιά. Πάντα θα υπάρξει κάποιος Έλληνας στην αρχή που θα σε πιάσει απ' το χέρι και θα σου συστήσει την καινούργια σου πατρίδα.

Το Βαγγέλη τον ζαναείδα φευγαλέα κάποια στιγμή στο σχολείο. Είχε δυο παιδιά που πήγαιναν στο γυμνάσιο. Είπαμε δυο κουβέντες και μου φάνηκε αρκετά εξοικειωμένος με την πόλη και τους ανθρώπους της. Πέρασε αρκετός καιρός που δεν τον είδα. Κάποια μέρα τον πέτυχα στις συναντήσεις της Τρίτης. Στην ξενιτιά ψάχνεις τους δικούς σου ανθρώπους. Μπορεί να συναναστρέφεται μ' όλες τις φυλές του κόσμου, αλλά κάποιες ώρες θέλεις τους δικούς σου. Να πεις λίγες κουβέντες, να αστείευθείς να νιώσεις και πάλι λιγούλακι τη ζεστασιά του Έλληνα. Η Τρίτη λοιπόν ήταν η μέρα μας. Δίναμε ραντεβού στο Glacis, παρκάραμε τα αυτοκίνητά μας και καταλήγαμε όλοι μαζί μ' ένα δυο αυτοκίνητα, σε κάποιο μπαράκι της μικρής κεντροευρωπαϊκής

πόλης. Εκεί αφού πίναμε τις μπύρες μας, γυρνούσαμε πίσω με οδηγό αυτόν που έπινε λιγότερο.

Σ' αυτές τις συναντήσεις η πολιτική, το ποδόσφαιρο και η αμπελοφιλοσοφία ήταν με φθίνουσα σειρά οι συζητήσεις της παρέας.

Είχαμε πάει λοιπόν σ' ένα μπαράκι στο Howauld και βρέθηκα να κάθομαι δίπλα στο Βαγγέλη. Εκείνο το βράδυ ήπια παραπάνω απ' ό τι συνήθως και άρχισε να μιλάει για τον εαυτό του. Είχε προβλήματα με τη γυναίκα του. Η ύπαρξη των παιδιών και μόνο, διατηρούσε τον γάμο τους. Και ακόμη έλεγε ότι όταν αυτά θα τέλειωναν το σχολείο, θα τέλειωνε και αυτός μια και έξω με τη γυναίκα του. Ένιωθε σαν τον μελλοθάνατο που ζητούσε χάρη. Κοντολογίς, έναν απόλυτα συμβατικό γάμο, με ορατή ημερομηνία λήξης, ζούσε ο πρόσφατα αφιχθείς στην Εσπερία φίλος μου Βαγγέλης.

Πέρασε καιρός, γεννήθηκε ο δεύτερος γιος μου και σχεδόν εγκατέλειψα την παρέα της Τρίτης. Το Βαγγέλη τον ξανάδα μετά από δυο ολόκληρα χρόνια. Εμείς ετοιμαζόμασταν για την πολυπόθητη κάθοδο του καλοκαιριού και αυτός σε δυο μήνες θα παρέδιδε στον αντικαταστάτη του και θα γυρνούσε μόνιμα πια στην Ελλάδα. Εγώ με την

προσμονή του ταξιδιού είχα μια καλή διάθεση. Αυτός, με τη μελαγχολία αυτών που εγκαταλείπουν την Εσπερία και ας την βρίζουν στην αρχή. Η οικογένειά του, είχε φύγει στην Ελλάδα και θα ακολουθούσε και αυτός στις αρχές του Σεπτεμβρη, που περίμενε τον αντικαταστάτη του στην πρεσβεία.

Είπαμε δυο τρεις κουβέντες και κάποια στιγμή του μίλησα για κάτι λαχανικά, που για πρώτη φορά έβαλα στην Εσπερία.

Προσφέρθηκε να έρχεται κάποια απογεύματα να ποτίζει το λαχανόκηπο. Προσπάθησα να αρνηθώ την προσφορά του. Επέμενε λες και μου χρωστούσε εξυπηρέτηση. Στο τέλος δέχτηκα. «Ευκαιρία για τις ντοματιές μου, να προλάβουν να κοκκινίσουν», σκέφτηκα. Του έδωσα το κλειδί της αποθήκης που έβλεπε στον κήπο και του είπα εάν έφευγε πριν γυρίσουμε, να το άφηνε στην Madame Loudon, μια χυμώδη Γαλλίδα που έμενε στο διπλανό διαμέρισμα και οι κήποι μας συνόρευαν. Η κυρία Loudon είχε ένα κηπάριο γεμάτο τριανταφυλλίες. Στο μέσον του κήπου υπήρχε μια σεζλόγκ με μια κίτρινη ομπρέλα θαλάσσης. Εκεί η Madam, συνήθιζε τις ζεστές μέρες να εκθέτει το καλλίγραμμο κορμί της, στις ακτίνες του ήλιου. Με την madame Loudon είχαμε τυπικές σχέσεις ευγενείας, όπως συνήθως γίνεται εδώ στην

Εσπερία. Δούλευε σε δημόσια υπηρεσία και κάποια φορά με βοήθησε να πάρω κάποιο επίδομα με τη γέννηση του γιου μου. Απ' ότι ήξερα ζούσε μόνη, χωρίς να γνωρίζω κάτι παραπάνω για αυτήν. Οι ζωές των άλλων δεν αφορούσαν τους πολλούς. Ο καθένας στην ξενιτιά είχε την προσωπική του ζωή, που αφορούσε λίγους ανθρώπους και μόνο απ' το στενό τους περιβάλλον. Τα «κοινωνικά σχόλια» αφορούσαν την μικρή ελληνική κοινότητα, κληρονομικά κατάλοιπα απ' την πατρίδα..

Το καλοκαίρι στην Ελλάδα πέρασε γρήγορα. Οι τελευταίες μέρες το ίδιο βασανιστικές όπως πάντα. Συνήθως όταν πλησίαζε ο καιρός να αφήσω το ελληνικό καλοκαίρι, παρακαλούσα να είχα κλείσει νωρίτερα την επιστροφή. Αχόρτατος, για ατέλειωτες καλοκαιρινές διακοπές στην Ελλάδα πριν το καλοκαίρι. Μελαγχολικός και αγχώδης στο τελείωμα των διακοπών, λαχταρούσα τη γρήγορη επιστροφή. Επιθυμούσα να γυρίσω στη ρουτίνα της καθημερινότητας. Η νέα μου πατρίδα, μπορεί να μην ήταν το ίδιο ελκυστική με την παλιά, αλλά μου χάριζε μια σιγουριά που ώρες-ώρες την είχα ανάγκη.

Αρχές Σεπτεμβρίου στην Ελλάδα, το Καλοκαίρι συνήθως καλά κρατεί. Στην Εσπερία αντίθετα, μπαίνεις στα βαθιά του Φθινοπώρου με εκείνες τις

μουντές και βροχερές ημέρες, προάγγελο της κλεισούρας του Χειμώνα. Ο γυρισμός μετά τις καλοκαιρινές διακοπές ήταν μια ψυχρολουσία, σαν να ζούσες κάθε φορά το πρώτο σοκ του μετανάστη αντικρίζοντας τη νέα του πατρίδα. Με το πέρασμα των χρόνων συμφιλιωνόσουν με τις αλλαγές και το μόνο που σε ενοχλούσε ήταν ο αποχωρισμός του μεσογειακού καλοκαιριού.

Στην Πόλη που ζούσα, το πρώτο δεκαπενθήμερο του Σεπτεμβρη υπήρχε μια μεγάλη Fete στο Glacis, ένα τεράστιο υπαίθριο λούνα Παρκ που διασκέδαζε τη φθινοπωρινή μελαγχολία μικρών και μεγάλων. Στη μεγάλη αυτή γιορτή πρωτόβλεπες ως συνήθως όλους του Έλληνες μετά την καλοκαιρινή ανάπαυλα. Εκεί γνώρισα τον αντικαταστάτη του Βαγγέλη στην πρεσβεία. Αυτός μου είπε ότι ο Βαγγέλης είχε φύγει πριν λίγες ημέρες για την Ελλάδα. Ο καινούργιος στο γραφείο τύπου, είχε παιδί στο σχολείο και θα τον έβλεπα τακτικά.

Δεν πέρασε μήνας, όταν σε μια συνάντηση με τον αντικαταστάτη του Βαγγέλη, μου είπε ότι η γυναίκα του, την προηγούμενη ημέρα ήταν στο γραφείο τύπου και τον έψαχνε. Ήταν σε πολύ άσχημη κατάσταση και αναστάτωσε όλη την πρεσβεία, λες και τον έκρυβαν μέσα σ' αυτήν. Αν και μαθεύτηκε ότι ο Βαγγέλης ήταν στην πόλη, δεν

*τον είχε δει κανείς. Είχε γίνει άφαντος. Όπως
είπαν με την επιστροφή του στην Ελλάδα υπέβαλλε
την παραίτησή του στο Υπουργείο Εξωτερικών και
γύρισε πίσω στην πόλη που πριν λίγο είχε αφήσει.
Είπαν λέει ότι το καλοκαίρι, λίγο πριν φύγει
οριστικά για την Ελλάδα, ανέπτυξε ένα ειδύλλιο με
μια Γαλλίδα, την ώρα που πότιζε τον κήπο ενός
Έλληνα.*

Το τελευταίο ταξίδι της γιαγιάς

Ετοιμάζω τις βαλίτσες για Ελλάδα. Συνήθως αρχίζω τις ετοιμάζω ένα μήνα πριν. Μου αρέσει να τις βλέπω και να μου θυμίζουν το ταξίδι για Ελλάδα. Αυτό δε το κάνω για κανένα άλλο ταξίδι. Σε άλλα ταξίδια ετοιμάζω τις βαλίτσες απ' το προηγούμενο βράδυ. Το ταξίδι για Ελλάδα είναι κάτι διαφορετικό. Το σημαντικό είναι η αλλαγή της διάθεσης. Μέρες πριν το ταξίδι, τα πρωινά που ανοίγω τα μάτια μου, όλα φαντάζουν διαφορετικά γύρω μου. Έχω την ευθυμία του μικρού παιδιού στις μέρες της σκόλης, που ανυπομονεί να ξημερώσει. Και το ξημέρωμα γι αυτόν, είναι ένα χαμόγελο για το ξέγνοιαστο παιχνίδι που το περιμένει. Οι μέρες στην Εσπερία φαντάζουν πιο φωτεινές, λες και παίρνουν φως απ' αυτές τις υπέροχες μεσογειακές μέρες που είναι χαραγμένες στη μνήμη μου. Λατρεύω

πραγματικά την περίοδο πριν τις καλοκαιρινές διακοπές. Είναι σαν να βρίσκεσαι σ' αναμονή να γυρίσεις πίσω στα παιδικά σου χρόνια. Ζω με την ψευδαίσθηση της χαμένης παιδικότητας και ας ξέρω ότι τίποτε δεν παρέμεινε όπως το άφησα. Οι φίλοι κάτω στην Ελλάδα έχουν λιγοστέψει. Πέρασε ο καιρός που κανόνιζα διακοπές με φίλους από Ελλάδα. Τώρα πια κλείνω ξενοδοχεία, με φίλους που έχω εδώ στην Εσπερία. Ακόμη και οι δικοί μου άνθρωποι δεν είναι όπως παλιά. Για πρώτη φορά το σπίτι της γιαγιάς θα είναι έρημο στο χωριό. Πρώτη φορά έζησα το θάνατο δικού μου ανθρώπου, έχοντας ανάμεσα τον κρύο χώρο της ξενιτιάς. Τελικά ο μετανάστης είναι σαν τον ναυτικό, που συνήθως λείπει από μεγάλα και μικρά γεγονότα που συμβαίνουν στην πατρίδα και στην οικογένειά του.

Θυμάμαι τον πρώτο καιρό, η οριστική επιστροφή στην πατρίδα φάνταζε αναγκαιότητα. Τώρα πια μετά από κάποια χρόνια νιώθω ανήμπορος να πραγματοποιήσω το νόστο, που δεν έχω πάψει όμως να σκέφτομαι. Νιώθω σαν τους παππούδες μου, που όταν έφευγαν απ' τις πατρίδες της Ιωνίας πίστευαν ότι κάποια στιγμή θα ξαναγύριζαν. Κάπως έτσι εξελίσσεται και το δικό μου ταξίδι. Φαντάζει ταξίδι χωρίς επιστροφή. Η νέα πατρίδα είναι σαν την καινούργια αγάπη, σε κάνει να

ξεχνάς την παλιά. Εγώ η αλήθεια είναι ότι δε την ξέχασα, αλλά η συνήθεια της καινούργιας μου δημιουργεί μια αδράνεια να ξαναγυρίσω στην παλιά. Και ας ξέρω το μεγάλο έρωτα που της έχω. Προτιμώ τη σιγουριά της καινούργιας. Ας είναι, κάπως έτσι καταλήγουν οι μεγάλοι έρωτες και ίσως γι αυτό παραμένουν παντοτινοί. Όπως παντοτινή θα μείνει η φλόγα του νόστου, όσα χρόνια και να περάσουν εδώ στην Εσπερία.

Κάποιες φορές, κάθομαι στον καναπέ και έχω μισάνοικτες τις κουρτίνες. Βλέπω και δε βλέπω το δρόμο έξω απ' το σπίτι μου. Περιμένω κάποιος να κτυπήσει την πόρτα. Αλλά εδώ στην ξενιτιά συνήθως κτυπάνε τα τηλέφωνα και όχι οι πόρτες. Έτσι κάθομαι χωρίς να μιλάω και θυμάμαι τη γιαγιά μου, που συνήθιζε να κάθεται και αυτή στο παράθυρο του σπιτιού της στο χωριό, περιμένοντας να φανεί κανείς. Το μόνιμο παράπονό της, ήταν ότι λιγότευαν οι άνθρωποι. Είχαν ερημώσει τα σπίτια του χωριού και το δικό της απέμενε τελευταίο στον κάτω μαχαλά. Όταν πήγαινα συνέχιζε να κοιτάει έξω απ' το παράθυρο και συγχρόνως να μου λέει ιστορίες απ' τις χαμένες πατρίδες, όπως την τελευταία φορά που είχα πάει να τη δω. Συνήθως επαναλάμβανε την ίδια ιστορία που είχε σχέση με τον ξεριζωμό. Όσο πλησίαζε στο τέλος θυμόταν με περισσή

λεπτομέρεια τα λίγα χρόνια που έζησε στην πατρίδα, λες και έχει διαγράψει όλα τα άλλα χρόνια που έζησε στη νέα της πατρίδα. Μνήμες ζωντανές και λόγος μεστός, με τη χαρακτηριστική ποντιακή της διάλεκτο...

«Εγώ είμαι καθ' αυτού Σαμψουνταία. Το χωρίον μου Ατσάλ. Ο πατέρας μου είχε μπακάλικο. Με τους Τούρκους ήμασταν άμον αδέλφια, ώσπου έρθεν ο Κεμάλ απ' τα ζένα. Ασόν Σαμψόν επήκαμας εξορία. Το σπίτι το σφράγισαν και εντόκαν μας στην Αμάσεια. Εννέα αδέλφια. Πέθαναν στην πατρίδα. Τα κόκκαλά των εκεί είναι. Μας μάζεψαν στο σχολείο. Εκεί πήραν τους άντρες, τους αφήκαν μ' ένα σώβρακο και έβαλαν το πυρ. Τα κεφάλια θημωνιές. Τον πατέρα έσωσε ο Αταμπαλόγλου-μεγάλος και τρανός στην Σαμψούντα- δίνοντας τριάντα χρυσά στους στρατιώτες. Στο δρόμο πείνα. Τοκάτ, Τουρχάλ, Χαρπούτ(απόμναμε έξι μήνες), Γιαρμπεκίρ (μας έδωκαν αντίσκηνα), Χαλέπι (ζητιανεύαμε στους δρόμους). Πολλά καιρό ήμασταν στους δρόμους. Όπου βραδιάζαμε εκεί κοιμόμασταν. Πολλοί απόθαναν στο δρόμο. Οι Αρμένιοι μας έδιναν φαγητό, οι Κούρδοι πιο πεινασμένοι από μας. Έπαιρναν τα ρούχα απ' τους πεθαμένους. Θυμάμαι μια ξανθιά κοπέλα πολλά εύμορφη. Την

είχαν αφήσει γυμνή. Εκείνα τα τσιτσία της, άμον κεφάλια κουκουβάγιας.

Στο Βειrut επήραμε το παπόρι για τον Πειραιά. Προτού φύγουμε είπαν έμας να καθίσουμε. Πλούσια μέρη, αλλά οι μεγάλοι έβαλαν εμάς τα παιδιά να φωνάζουμε: Στην Ελλάδα θέλουμε! Στην Ελλάδα θέλουμε!

Τέλος '23 στην Ελλάδα - καταλήξαμε στη Νέα Αμισό- φτώχια, ψείρες , τέσσερα ντουβάρια, τσίγκος από πάνω. Τα ζώα και εμείς ένα. Τώρα πολλά καλά είμαστε. Δέκα φορές δοξάζω το θεό. Αυτά που είδαν τα μάτια μου, να μην ελέπετα κανένας».

Την παραπάνω ιστορία την είχα ακούσει δεκάδες φορές, να μου τη διηγείται με το ίδιο απαράμιλλο ύφος που μόνο εκείνη ήξερε. Σκέφτομαι καμιά φορά και τον εαυτό μου μετά από χρόνια να βλέπω έξω απ' το παράθυρο και να θυμάμαι σαν τη γιαγιά μου, τα χρόνια που έζησα στην πατρίδα. Μόνο που εγώ δε θα 'χω να λέω για ιστορίες ξεριζωμού όπως έζησε η γιαγιά. Εγώ έφυγα λίγο-πολύ με τη θέλησή μου, δε μ' έδιωξε κανείς. Αλήθεια τι θα απαντώ στα εγγόνια μου, αν με ρωτούν γιατί έφυγα απ' την Ελλάδα; Σκέφτομαι ότι δε βρήκα απάντηση ακόμη.

Από μικρός ήθελα να ταξιδέψω. Θάλασσα δεν είχε ο τόπος μου. Μικρός συνήθιζα να πηγαίνω στο σταθμό των τρένων. Μου άρεσε να είμαι εκεί και ως μην επρόκειτο να ταξιδέψω. Μου αρκούσε η αύρα του ταξιδιού που ανέδνε ο τόπος. Εξάλλου από το σταθμό θα έφευγα, όταν με το καλό θα ταξίδευα και εγώ. Μοίραζα τη συγκίνηση της μελλοντικής αναχώρησης, σε μικρές υποθετικές αναχωρήσεις. Κάποια στιγμή έφευγα, γιατί πάντα αγαπούσα το ταξίδι. Έφευγα με σκοπό να γυρίσω. Όπως είχε φύγει και η γιαγιά μου πριν από χρόνια απ' τις πατρίδες και δεν ζαναγύρισε.

Τώρα που σκέφτομαι μάλλον δεν ήμουν ευχαριστημένος απ' τη ζωή στην πόλη μου και έψαχνα διέξοδο στη φυγή. Απ' την άλλη γύρω στην εφηβεία όλοι θέλουν να φύγουν χωρίς να υπάρχει ιδιαίτερος λόγος. Φεύγεις για να βγάλεις τα ρούχα που σου φόρεσαν οι δικοί σου άνθρωποι, χωρίς να σε ρωτήσουν. Φεύγεις για να ταξιδέψεις σε απροσπέλαστους δρόμους της ψυχής. Φεύγεις για να βρεις ποιος είσαι και τι θέλεις. Εν κατακλείδι φεύγεις γιατί είσαι νέος. Στην ηλικία της γιαγιάς μένεις και βλέπεις απ' το παράθυρο το ταξίδι που είχες κάνει πριν από χρόνια.

Συλλογίζομαι αν μετά από τόσα χρόνια στην ξενιτιά ξέρω ποιος είμαι και τι θέλω. Το ταξίδι έφερε το νόστο και θέλω κάποτε να γυρίσω στην

Ιθάκη μου. Μια Ιθάκη χωρίς του δικούς μου ανθρώπους όμως αναρωτιέμαι, εάν θα έχει τη δύναμη να με κρατήσει και δε θα αποζητώ μια καινούργια Ιθάκη.

Μνήμης γυρίσματα

Εδώ στην ξενιτιά ώρες-ώρες περνάνε σκηνές απ' την προηγούμενη ζωή μου. Εμείς οι μετανάστες έχουμε μια διαχωριστική γραμμή που χωρίζει τη ζωή μας, στο πριν και στο μετά. Το πριν, ήταν η ζωή μας στην πατρίδα και το μετά, η τωρινή ζωή μας στην Εσπερία. Οι αναμνήσεις της «προηγούμενης ζωής» έρχονται σαν τα νυχτοπούλια σε ανύποπτο χρόνο και απορείς τι είναι αυτό που τις ζωντανεύει. Αναρωτιέμαι αν όλα αυτά συμβαίνουν και στους άλλους και όχι μόνο στον μετανάστη.

Τελευταία, παλιοί ήχοι μπερδεύονται με τους καινούργιους στα αυτιά μου. Ακούω την μπάντα του Δήμου να παιανίζει και εγώ να ψάχνω τα λουστρίνι παπούτσια της παρέλασης και να μην τα βρίσκω. Πολλές φορές η αναζήτηση των παπουτσιών γίνεται ο χειρότερος εφιάλης. Ξυπνάω στην Εσπερία και θέλω να ξανακοιμηθώ αγνοώντας τον εφιάλη, αρκεί να βρεθώ πίσω

στην πατρίδα. Μήπως τελικά δεν υπάρχει χειρότερος εφιάλης από την μετανάστευση.

Κάποια άλλη φορά βλέπω την αδελφή μου, οκτώ χρονών στην αγκαλιά μου, με καψαλισμένα ματόκλαδα και μαλλιά να σφαδάζει στο κλάμα και εγώ σαστισμένος, παιδί έντεκα χρονών, να μην ξέρω τι να κάνω. Είχε προσπαθήσει να ανάψει την ξυλόσομπα ποτίζοντάς την με οινόπνευμα. Ακούω ακόμη στα αυτιά μου το γοερό της κλάμα, που μάταια προσπαθούσα να σταματήσω Ξυπνάω και αναζητώ τους δικούς μου ανθρώπους και δεν τους βρίσκω. Υπάρχουν μόνο στην μνήμη και τελευταία στους εφιάλτες μου. Αλήθεια, το κάνουν για να με τιμωρήσουν που τους άφησα και έφυγα;

Άλλες φορές αφήνομαι να βυθίζομαι σε μια θάλασσα, χωρίς καμιά αντίδραση. Το σκοτάδι τυλίγει τα πάντα και εγώ απλά ολοένα βυθίζομαι και πιο βαθιά. Δεν ξέρω τι να υποθέσω; Αρχίζουν να στοιχειώνουν οι ελληνικές μου μνήμες και ζητούν εκδίκηση για τη λιποταξία μου; Είναι ο νόστος που ώρες-ώρες με κυριεύει; Αδυνατώ να προσδιορίσω την αιτία και τα ρίχνω όλα στην μετανάστευση.

Τελευταία μ' αρέσει να περπατώ στο μονοπάτι δίπλα στο ποτάμι και κάτω ακριβώς απ' τις γραμμές των τρένων. Εκεί ανακάλυψα τις πρώτες

ανθισμένες πασχαλιές της Εσπερίας. Εδώ βέβαια ανθίζουν το Μάιο και όχι την Μεγάλη Εβδομάδα, αλλά εδώ στην ξενιτιά όλες οι βδομάδες είναι ίδιες, ακόμη και η Μεγάλη. Κάποιες φορές στο μεγάλο περίπατο περνάει από επάνω το τρένο που δε το βλέπεις, ακούς όμως τον αργό θόρυβο που βγαίνει απ' τα σπλάχνα του. Αμέσως μετά ακούς να ξερνά όλη τη δύναμή του πηγαίνοντας, για τον Βορρά του μεγάλου Δουκάτου. Οι γραμμές ξεκινούν μετά από ένα κεκλιμένο τείχος από καλοφτιαγμένες πέτρες και είναι αμέσως μετά απ' την μεγάλη γέφυρα που διασχίζει το Ground. Κάποιες φορές, όταν βαδίζω σκέφτομαι να σκαρφαλώσω και να βγω πάνω στις γραμμές, αλλά σκέφτομαι το κατέβασμα, μην κατακυλήσω και πέσω στο ποτάμι και απομείνω μια για πάντα εδώ στην ξενιτιά. Αρκούμαι σε μακριούς σιωπηλούς περιπάτους, μια και σπάνια ανταμώνεις κόσμο. Μόνο προχθές αντάμωσα τον Αλέξανδρο με τη γυναίκα του να το διασχίζουν με τα ποδήλατά τους. Οι Έλληνες ανακαλύπτουν τις μικρές Ελλάδες όπου και να βρίσκονται, ή και τις φτιάχνουν όταν μπορούν.

«Την ξενιτιά πρέπει να τη μισήσεις για να την αγαπήσεις», μου είχε πει ο Βασίλης στα πρώτα χρόνια της μετανάστευσης. Ήταν αδύνατο να πιστέψω ότι θα μπορούσα να αλλάξω στάση και

να αγαπήσω αυτό που τότε μισούσα. Εκείνες τις ημέρες έτυχε να δω τη γαλλική ταινία «κους-κους με φρέσκο ψάρι» και πίστεψα και ότι κάποια στιγμή θα καταλήξω σαν τον Αλγερινό μετανάστη πρωταγωνιστή της ταινίας. Με μισή ανάσα να σωριάζομαι και ν' αφήνω την τελευταία μου πνοή καταμεσής του δρόμου. Στην μετανάστευση ξοδεύεις πολλές ανάσες και κάποια στιγμή μπορείς να στερέψεις και να 'χεις την τύχη του μετανάστη της ταινίας. Το παράδοξο της ιστορίας είναι ότι η μετανάστευση ακόμη και στις καλές στιγμές επιφυλάσσει κάποιες δυσάρεστες εκπλήξεις και δυστυχώς ποτέ δε μπορείς να γνωρίζεις, πόσες ανάσες σου έμειναν.

Τελευταία κάνω οικονομία δυνάμεων, κάτι που έμαθα εδώ στην μετανάστευση. Έμαθα να λέω όχι σε πράγματα που μπορώ να αποφύγω. Έχω σταματήσει τα μεγάλα ταξίδια και προτιμώ να ξεκουράζομαι στο σπίτι. Γνωρίζω για πρώτη φορά τη νοχελική πλευρά της Εσπερίας, κάτι άγνωστό μου μέχρι πρόσφατα. Έτσι πορεύεται ο μετανάστης, κάπως έτσι θα είμαι και εγώ από εδώ και πέρα. Γνωρίζω ότι δεν υπάρχει επιστροφή. Ακόμη αναγνωρίζω τη δίψα του Οδυσσέα που κρύβω μέσα μου για τον ανεκπλήρωτο νόστο. Και ίσως ο ανεκπλήρωτος νόστος είναι και ο πιο δυνατός. Αυτός που ξέρεις εκ των προτέρων ότι

θα μείνει στο μυαλό σου και μόνο. Αυτός που σου καρφώνεται κάποια βράδια και αργείς να κλείσεις μάτι. Αυτός που σε κρατάει ζωντανό και ας του κλείνεις το μάτι με νόημα. Η μετανάστευση πορεύεται πλάι-πλάι με το νόστο και αυτή θα είναι η συντροφιά μου εδώ στην Εσπερία.

Οι άνθρωποι εδώ είναι απόκοσμοι, δε θέλουν πολλά-πολλά και προτιμούν μια καθημερινότητα στα στενά περιθώρια της Εσπερίας. Περπατάς στο δρόμο με σκυφτό κεφάλι και παραμερίζουν για να περάσεις. Δεν θέλουν να ενοχλήσουν ούτε την μοναχικότητά σου. Σκέφτομαι ότι είναι ευγενικοί, αλλά απ' την άλλη με τόση ευγένεια πρώτιστα θέλουν να προστατεύουν τον εαυτό τους. Μήπως ξαφνικά και τους ζητήσεις βοήθεια, μήπως σε ανύποπτο χρόνο αρχίσεις να φωνάζεις και τους φέρεις σε δύσκολη θέση. Αρνούνται να σε πλησιάσουν. Φοβούνται μην τυχόν διαταραχθεί η καθημερινότητά τους. Δε θέλουν πολλά πάρε δώσε, για αυτό το λόγο σε κρατάνε σε απόσταση. Δεν πιστεύουν στον άνθρωπο, έχουν μελετήσει βαθιά τις σχέσεις των ανθρώπων και έχουν καταλήξει στο «μακριά και αγαπημένοι». Ο καταναλωτισμός, αναπληρώνει κάποιες βασικές ανθρώπινες ανάγκες και έτσι πορεύονται στην καθημερινότητά τους.

Κάποιες στιγμές τους κοιτώ με απορία, κάποιες με οίκτο και κάποιες άλλες αναρωτιέμαι «εάν είναι στραβός ο γιαλός, ή στραβά αρμενίζω». Αυτήν την απορία την έχω για πολλά πράγματα που είδα στην Εσπερία και με προβληματίσαν. Στην αρχή είχα το λάθος, να απορρίψω πολλά που μου ήταν ανοίκεια. Το ανοίκειο δε μπορούσα να το αιτιολογήσω και το απέρριπτα, ώσπου κάποια στιγμή άρχισα να αναγνωρίζω τον τρόπο σκέψης τους και να υιοθετώ ό,τι πριν λίγο απέρριπτα. Κάπως έτσι πορεύεται ο μετανάστης και από μέτοικος, γίνεται πολίτης του κόσμου.

Πριν γίνεις πολίτης του κόσμου περνάς κρίσεις ταυτότητας. Άλλοτε υιοθετείς συνήθειες της παλιάς πατρίδας και άλλοτε της καινούργιας. Κάποια στιγμή η παλιά πατρίδα δίνει τη θέση της στην καινούργια και έρχεται η μετάλλαξη. Περνάς απ' το σκληρό ροκ των Βαλκανίων στο Ευρωπαϊκό βάλς της κεντρικής Ευρώπης. Απ' τη νεόπλουτη μαγκιά του Έλληνα, στην ήρεμη δύναμη του Κεντροευρωπαίου. Στο τέλος ξεχνάς τι υπήρξες πρώτα, πριν γίνεις ο μέτοικος της διπλανής πόρτας.

Η πατρίδα είναι σαν την αγάπη για την παλιά σου ομάδα. Παρ' όλο που σταμάτησες να βλέπεις ποδόσφαιρο και δεν πας στο γήπεδο θέλεις ν' ακούς για την παλιά σου ομάδα. Αφουγκράζεσαι

το αποτέλεσμα της Κυριακής και θέλεις να μαθαίνεις γι αυτήν, ιδίως όταν έχει επιτυχίες. Έτσι και για την παλιά πατρίδα, θέλεις να μαθαίνεις γι αυτήν και ας μην πηγαίνεις πια, ακόμη και τα καλοκαίρια. Πάντα μια καλή είδηση σου θυμίζει την παλιά και δυνατή αγάπη, που δεν ξεχνάς.

Τελευταία εδώ στην Εσπερία η Ελλάδα και οι Έλληνες δεν έχουν την τιμητική τους. Μάλιστα ο φίλος μου ο Γρηγόρης, κάποιες φορές αποφεύγει να δείξει την εθνικότητά του. Εξάλλου, όπως λέει, εδώ ζήσαμε τα περισσότερα χρόνια της ζωής μας. «Άλλαξε πουκάμισο, δεν το βαρέθηκες πια;» Εγώ πάλι δε μπορώ να αλλάξω. Γνωρίζω ότι τα παιδιά μου θα μείνουν εδώ. Ότι η ελληνική φλόγα που καίει μέσα στην οικογένειά μου, με τα χρόνια θα σβήσει. Τα εγγόνια δε θα γνωρίζουν παρά λίγες ελληνικές λέξεις. Παρ' όλα αυτά, θέλω αυτές οι λίγες ελληνικές λέξεις, να κουβαλούν λίγη απ' την ελληνική φλόγα που καίει μέσα μου και ακόμη με ζεσταίνει, όπως τον πρώτο καιρό της μετανάστευσης.

Ο Ρατσιστής

Από χθες το βράδυ είμαι στο «Centre de Plein Air "Les Genévriers"» μια μικρή κατασκήνωση στη νότια Αλσατία. Η Δευτέρα και η Τρίτη, δημοτικού του σχολείου που υπηρετώ, κάθε Φθινόπωρο έρχεται για δραστηριότητες που γίνονται από ειδικούς εκπαιδευτές, μέσα σ' αυτό το υπέροχο δάσος της Αλσατίας. Η πρώτη μέρα πέρασε με εξερεύνηση μέσα στο δάσος, καθώς και με νυχτερινό προσανατολισμό. Τα παιδιά όπως πάντα, ενθουσιασμένα με τις δραστηριότητες του κέντρου. Μόνο λίγο πριν κοιμηθούν, αισθάνονται την απουσία των γονέων τους και ορισμένα απ' αυτά βάζουν τα κλάματα. Βοηθό και συνεργάτη έχω τον Ανδρέα, τον πατέρα της Κατερίνας. Ο Ανδρέας εργάζεται στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Σε κάθε ταξίδι, η παρουσία ενός γονέα κρίνεται απαραίτητη. Συνήθως, με συνοδεύει κάποια

μητέρα. Ο Ανδρέας όμως είναι πολύ δημοφιλής στα παιδιά και ο σύλλογος γονέων, έκρινε ότι είναι ο πιο κατάλληλος.

Τον Ανδρέα τον γνώρισα πάνω στο αεροπλάνο, όταν για πρώτη φορά ταξίδευα για το Λουξεμβούργο. Σκεφτικός και κακοδιάθετος για το γκρίζο που θα αντάμωνα στη νέα μου πατρίδα. Γλυκομίλητος και ευδιάθετος, αντίθετα ο Ανδρέας, προσπαθούσε να μου φτιάξει το κέφι. Έλληνας της διασποράς αυτός, προσπαθούσε να διασκεδάσει τους ενδοιασμούς μου, για την απόφασή μου να ξενιτευτώ. Ο Αλεξανδρινός πατέρας του, ήταν μεγαλέμπορος στο πρώην Βελγικό Κογκό. Εκεί πέρασε τα παιδικά και τα πρώτα νεανικά του χρόνια, ο Ανδρέας. Η Αφρική, γι αυτόν ήταν η μεγάλη του αγάπη, την οποία βέβαια, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει όταν η Κεντροαφρικάνικη αυτή χώρα, απέκτησε την ανεξαρτησία της. Από τότε αυτός και η οικογένειά του, εγκαταστάθηκαν στο μικροκαμωμένο και τόσο διαφορετικό απ' την χώρα που άφησαν, Λουξεμβούργο.

Μετά την πρώτη συνάντησή μας στο αεροπλάνο, ανταμώναμε σπάνια σε κάποιες συναντήσεις της ελληνικής κοινότητας του Λουξεμβούργου. Τον τελευταίο χρόνο όμως έτυχε να έχω στην τάξη μου, την Κατερίνα τη μικρή του κόρη. Ο Ανδρέας έχει και μια μεγαλύτερη έφηβη κόρη που απέκτησε

με μια Γερμανίδα που είχε παντρευτεί πριν από χρόνια και η οποία τον εγκατέλειψε με την κόρη του, να είναι μόλις δύο χρόνων. Το παιδί μεγάλωσε με τον παππού και τη γιαγιά, τους γονείς του Ανδρέα. Όταν ο Ανδρέας μετά από χρόνια έκανε ένα δεύτερο γάμο, το παιδί δε μπόρεσε να ενταχθεί στην καινούργια οικογένεια και παρέμεινε στο σπίτι του παππού. Αυτό το είχε βάρος ο Ανδρέας, αλλά δε μπορούσε να κάνει διαφορετικά μια και είχε να αντιμετωπίσει τη δύσκολη εφηβεία της κόρης του, απ' τον πρώτο του γάμο.

Η δεύτερη μέρα στο *Centre de Plein Air*, κύλησε το ίδιο κουραστική για τους μεγάλους και κάτι παραπάνω από διασκεδαστική, για τους μικρούς μου μαθητές. Αυτό που με κούραζε περισσότερο σ' αυτές τις εξορμήσεις, ήταν οι χωρίς μεσημεριανό διάλειμμα δραστηριότητες. Άλλες οι συνήθειες της Εσπερίας και δύσκολο να τις συνηθίσει ένας βαλκάνιος, όσα χρόνια και να περάσει σ' αυτήν. Εδώ στην Εσπερία οι άνθρωποι αγαπούν το φως της ημέρας και δουλεύουν ασταμάτητα, σε αντίθεση με μας που το εκτυφλωτικό φως του μεσημεριού μας υποχρεώνει σε διάλειμμα..

Το δεύτερο βράδυ τα παιδιά συνήθισαν τον αποχωρισμό απ' την οικογένεια και δεν είχαμε κλάματα. Κοιμήθηκαν νωρίς και εγώ και ο

Ανδρέα αποσυρθήκαμε στο θάλαμό μας. Μας είχαν δώσει ένα θάλαμο μεγάλο που συνήθως φιλοξενούνται παιδιά. Εγώ και ο Ανδρέας πιάσαμε δυο, απ' τα πολλά άδεια κρεβάτια, δίπλα στα μεγάλα παράθυρα που έβλεπαν στο μικρό Αλσατικό χωριό. Το βράδυ, όπως συμβαίνει μ' όλες τις μικρές πολιτείες της δύσης, μπορέσαμε και διακρίναμε τον μικρό καθεδρικό ναό και τα φώτα μιας πόλης που συνηθίζει να κοιμάται νωρίς, σε αντίθεση με μας που δεν είχαμε ύπνο. Ο Ανδρέας είχε όρεξη για κουβέντα. Μιλήσαμε για το αγαπημένο θέμα των ζενιτεμένων, τη φυγή και το νόστο. Αν πήραμε τη ζωή μας λάθος και αν ο νόστος είναι μια λύση και όχι μια χίμαιρα. Είπαμε-είπαμε και κάποια στιγμή ο Ανδρέας άρχισε να μιλάει για τον εαυτό του. Μου είπε για την μεγάλη αγάπη του την Αφρική και τότε κατάλαβα πως η Ιθάκη μπορεί να αλλάζει ονόματα, άλλος να τη λέει Αφρική, άλλος Αμερική και άλλος Ωκεανία και αναρωτιέμαι γιατί τόσοι θόρυβος τελευταία για την πραγματική Ιθάκη του Όμηρου, μια και η Ιθάκη είναι σύμβολο και όχι τόπος ή καλύτερα Ιθάκη είναι όλη η γη.

Το φεγγάρι έριχνε το φως του στο μεγάλο και άδειο θάλαμο. Ο Ανδρέας με τον ίδιο αρχικό ενθουσιασμό, μου μιλούσε για τις γλυκές του μνήμες απ' την Μαύρη Ήπειρό. Οι μνήμες αυτές

είχαν να κάνουν με έναν εντελώς διαφορετικό τρόπο ζωής μ' αυτόν της Κεντρικής Ευρώπης που ζούσαμε. Η νοσταλγία για τις μέρες που έφυγαν και δε θα γυρίσουν ποτέ, ήταν εμφανής στα λεγόμενά του. Κάποια στιγμή φάνηκε ότι κάτι σοβαρό τον απασχολούσε. Άρχισε να μου μιλάει για τη μεγάλη του κόρη, που δε μπόρεσε ποτέ να κερδίσει σαν πατέρας. Μεγάλωνε με τους γονείς του και ο παππούς στην ουσία, είχε υιοθετήσει την εγγονή του. Ακόμη έλεγε, πόσο πραγματικά τον είχε λυπήσει, η αποτυχημένη του προσπάθεια, να την εντάξει στην καινούργια οικογένεια που είχε δημιουργήσει. Μάλιστα μου εξομολογήθηκε, ότι τελευταία η μικρή, είχε γεννήσει ένα εξώγαμο. Έμπλεξε μ' έναν νέγρο μετανάστη, απ' εκείνους που χρησιμοποιούν οι έμποροι ναρκωτικών σαν βαποράκια, για να πουλήσουν το εμπόρευσμά τους. Αυτό είχε κλονίσει περισσότερο την ήδη προβληματική σχέση που είχε με την κόρη του. Απ' την άλλη ο πατέρας του, αποδέχτηκε το νέγρο μετανάστη στο σπίτι του και πλέον σκέφτεται πως θα αποκαταστήσει την οικογένεια της δεκαεξάχρονης εγγονής του. Ο γέρος του, είχε φέρει πολλά λεφτά απ' την Αφρική και υπολόγιζε να πουλήσει ένα μεγάλο σπίτι που είχε και να αγοράσει δυο διαμερίσματα στη μικρή ώστε στο ένα να μένει αυτή και η οικογένειά της και το άλλο να το νοικιάζει ώστε να μπορούν να ζουν.

Τα μάτια μου άρχισαν να κλείνουν παρά την ενδιαφέρουσα εξομολόγηση του Ανδρέα, όταν με ταρακούνησε η τελευταία του ατάκα. «Και να φανταστείς» μου είπε, «ο πατέρας μου σ' όλη την προηγούμενη ζωή του, ήταν απ' τους πιο ορκισμένους ρατσιστές...»

Ο ξεχωριστός Γιάννης

Ταξίδευα Θεσσαλονίκη-Ζυρίχη και από εκεί είχα ανταπόκριση για την μικρή κεντροευρωπαϊκή χώρα. Είχα κατέβει για λίγες ημέρες στην Ελλάδα, για κάτι φορολογικές μου υποθέσεις. Οι μέρες παραμονής μου ήταν λίγες, παρ' όλα αυτά μπόρεσα και είδα ένα δυο φίλους, που τους βλέπω πάντα όταν επιστρέφω, στην Ελλάδα. Έστω και λίγες μέρες στην πατρίδα είναι πιο σημαντικές και απ' αυτές που μπορείς να περάσεις στο πιο εξωτικό νησί της γης. Αυτό το συνειδητοποίησα μετά από μερικούς πειραματισμούς τον πρώτο καιρό της μετανάστευσης. Ταξίδεψα σε διάφορα μέρη της Ευρώπης, πραγματικούς τουριστικούς προορισμούς, αλλά πάντα επέστρεφα μετανιωμένος που δεν πήγα Ελλάδα. Οπότε κάποια στιγμή σταμάτησα να κάνω τον περιηγητή και με την πρώτη ευκαιρία διακοπών γυρνούσα

εκεί που έβρισκα την νωχελικότητα που είχα χάσει με την μετανάστευση.

Η πτήση ήταν πρωινή, όπως συνήθως είναι της Swiss. Τον πρώτο καιρό της μετανάστευσης, όλο και κάποιος φίλος με αποχαιρετούσε απ' το αεροδρόμιο, παρά τη δυσκολία της ώρας. Θυμάμαι στην πρώτη «έξοδο» στην Εσπερία, οι φίλοι είχαν γεμίσει το φουαγιέ του αεροδρομίου. Στη δεύτερη, την τρίτη όλο και λιγόστευαν. Τα τελευταία χρόνια παίρνω ταξί και δε μ' αποχαιρετά πια κανείς. Κάπως έτσι πορεύεται ο μετανάστης. Πετάει τα ρούχα της πατρίδας και βάζει τα άλλα, αυτά που πρόβαρε στην ξενιτιά. Απ' την άλλη, όλοι αυτοί οι αποχωρισμοί με είχαν κουράσει. Προτιμώ κάθε φορά που φεύγω να αρκούμαι σε μια φράση: «Στο επανιδείν» και τίποτε άλλο.

Ο νεαρός στον έλεγχο των εισιτηρίων αν και αγουροξυπνημένος έκανε τη δουλειά του με τον επαγγελματισμό που άρχισε να διακρίνει τους νέους εργαζόμενους στην Ελλάδα. Κράτησα μια χειραποσκευή που κουβαλώ πάντα στα ταξίδια και κατευθύνθηκα στις αναχωρήσεις. Κάποιες συνηθισμένες αγορές στα free shop και σε λίγη ώρα είχα στρογγυλοκαθίσει στη θέση μου στο αεροπλάνο.

Ήρθε μετά από μένα και κάθισε δίπλα μου. Πρόσεξα τα μακριά καλοφτιαγμένα λεπτά του χέρια. Κάποια στιγμή φώναξε την αεροσυνοδό και κάτι της είπε. Τον γνώρισα και ας πέρασαν πολλά χρόνια. «Θυμάμαι ήταν μέρες απόλυτης νιότης. Η ναυτική Ακαδημία, ήταν είκοσι λεπτά απ' το λιμάνι. Στολές σιωπητήρια, στερήσεις εξόδου, ποδαρίλα, καψόνι και ο ξεχωριστός Γιάννης, οι πρώτες εντυπώσεις απ' τη σχολή. Λεπτός, ξανθός, γαλανός με ναζιάρικη φωνή, που θύμιζε αστέρι του κινηματογράφου.

Ήρθε και εγκαταστάθηκε στο θάλαμό μου και κάποια στιγμή βγήκαμε για ένα βραδινό περίπατο. Οκτώβρης μήνας ξερά φύλλα, δρόμοι άδειοι και ένα νησιώτικο γλυκό αεράκι να συνοδεύει την παρέα μας. Ερωτικές ιστορίες αλλιώτικες απ' αυτές που ήξερα. Γούστα παράξενα, προκλητικά, κάποιες φορές δελεαστικά να στριφογυρίζουν στο μυαλό μου. Χείλη σαρκώδη, σκηνές ρεαλιστικού κινηματογράφου να περνούν απ' τη σκέψη μου. Αναρωτήθηκα αν θα μπορούσα; Το όνειρο του Γιάννη, ένα δυο μπάρκα και μετά σκάντζα φύλλου στο Μαρόκο.

Πλησιάζαμε στη σχολή, στο δρόμο ανταμώσαμε κάποιους δευτεροετείς που γυρνούσαν απ' την έξοδο. Μας κοίταζαν παράξενα. Γυρίσαμε στους κοιτώνες. Την άλλη μέρα τον άλλαξαν θάλαμο.

Την επομένη βίρα τις άγκυρες ο Γιάννης για Θεσσαλονίκη. Το Καζαμπλάνκα dream δεν κράτησε πολύ. Η Φιλοσοφική σχολή θα ήταν πλέον το νέο του λιμάνι. Του ταίριαζε περισσότερο απ' τη μαύρη ναυτική στολή του ναυτικού.»

Δεν τον ξανάδα από τότε και να τώρα που τον συναντώ μέσα στο αεροπλάνο σε πτήση για Ζυρίχη. Δε με γνώρισε. Του μίλησα για εκείνο το Φθινόπωρο στη Ναυτική σχολή. Με θυμήθηκε και άρχισε να μιλάει για τον εαυτό του. Δούλευε για λογαριασμό μιας Γερμανικής εταιρίας, με έδρα το Βερολίνο και έκανε πολλά ταξίδια. Τον περισσότερο καιρό ζούσε στο εξωτερικό. Είχε αγοράσει ένα διαμέρισμα, λίγο έξω απ' τη Γερμανική πρωτεύουσα και στην Ελλάδα πήγαινε σπάνια και μόνο για διακοπές. Η ζωή στο Βερολίνο του έδινε ανάσες, που του έλειπαν στην Αθήνα. Μου μίλησε για τον καθωσπρεπισμό της ελληνικής κοινωνίας που συχαινόταν. Ακόμη μου μίλησε για τον ιδιόμορφο ρατσισμό που δέχτηκε όλα τα χρόνια, που έμεινε στην Ελλάδα. Συζούσε μ' έναν Ολλανδό, δυο ξένοι στην ίδια πόλη. Μια πόλη τόσο διαφορετική απ' τις δικές μας. Για μένα, μου είπε, η Ιθάκη μου είναι το Βερολίνο.

Ζήλεψα τη σιγουριά του Γιάννη. Εγώ δεν είμαι σίγουρος. Πατάω σε δυο πατρίδες και αμφιβάλλω αν ποτέ καταλήξω σε μία. Μάλλον θα είμαι πάντα

κάπου ενδιάμεσα, μη μπορώντας να απαρνηθώ κάποια. Ίσως να μη θέλω να τελειώσει το ταξίδι. Ίσως πάλι να έχω συμφιλιωθεί με τη δισημία της ταυτότητας που ταλανίζει τόσα χρόνια το μυαλό μου.

Το ταξίδι για την Καζαμπλάνκα ο Γιάννης, δεν το έκανε ποτέ. «Τον ρώτησα γιατί;» «Νεανικές ανεκπλήρωτες προσδοκίες», μου αποκρίθηκε. Μου είπε ακόμη για τα φοιτητικά του χρόνια στη Θεσσαλονίκη, το ψωνιστήρι στη Μοναστηρίου, στα πάρκα της συμπρωτεύουσας και τους εφήμερους έρωτες. Διέκρινα μια μελαγχολία στο πρόσωπό του. Προσπάθησα να αλλάξω συζήτηση. «Γιάννη δεν άλλαζες καθόλου». Με κοίταζε με νόημα και μου είπε. «Ξέχνα τον παλιό Γιάννη που γνώρισες, καμιά σχέση η αθωότητα με την πουτανιά...»

Bereldange του Φθινοπώρου

Τρέχουμε σ' ένα μόνιμα βρεγμένο τερέν. Τα παπούτσια είναι γεμάτα υγρασία. Το μόνιμο ρούχο της ξενιτιάς είναι η υγρασία που δε ξεκολλάει από πάνω σου. Συζητάμε με το φίλο μου Αντώνη τα προβλήματα της ξενιτιάς. Joking and talking με τα αστέρια, σχεδόν κάθε βράδυ. Ένα τηλέφωνο, ένα μήνυμα, ένα πάμε και ξεκινάμε τους καθημερινούς μας γύρους στο αθλητικό κέντρο του Bereldange. Συνήθως την ώρα που τρέχουμε, το κέντρο είναι έρημο από ανθρώπους. Στο μέρος που ζούμε, η κίνηση κρατάει μέχρι τις εφτά το απόγευμα. Μετά έρημοι δρόμοι και αυτοκίνητα να φωτίζουν την υγρασία που πέφτει παντού.

Γύρω στις δέκα ξεμυτίζουμε και αρχίζουμε του μονότονους γύρους στο υγρό αλλά μαλακό τερέν του γηπέδου. Δεν χρειάζεται να πηδήξουμε κανένα φράκτη. Εδώ όλα είναι ανοικτά για τον κόσμο.

Όπως ανοικτές έχουν και τις κουρτίνες των σπιτιών τους. Εδώ ο δρόμος, το πάρκο, το πεζοδρόμιο αποτελεί την προέκταση του χώρου τους.

Έπιασα τελευταία τον εαυτό μου να αφήνω ανοικτές τις κουρτίνες, παρ' όλο που η γυναίκα μου συνηθίζει να τις κλείνει με το που ανάβουμε τα φώτα. Η αλήθεια είναι ότι θέλω να βλέπω το δρόμο που καταλήγει μπροστά στο σπίτι μου. Μου αρέσει να βλέπω τ' αυτοκίνητα και τους ανθρώπους να κάνουν βόλτες τους σκύλους τους. Είναι ένα παράθυρο ανοικτό στον κόσμο της ζενιτιάς. Ένα παράθυρο κίνησης στο κόσμο της ακινησίας.

Μια ακινησία που μου είχε κάνει μεγάλη εντύπωση, την πρώτη μέρα στην ζενιτιά. Ήταν Πέμπτη απόγευμα και είχα την εντύπωση ότι ήταν Κυριακή. Τελικά όλες οι ημέρες στην ζενιτιά μοιάζουν με χειμωνιάτικο απόγευμα Κυριακής. Έχω συνηθίσει και δε με κακοφαίνεται. Όπως έχω συνηθίσει τη μονότονη και χωρίς σταματημό βροχή. Έχω συνδέσει αυτόν τον τόπο με την υγρασία, που φωλιάζει μέσα σου και δε λείει να σ' αφήσει. Μάλιστα κάποιες ηλιόλουστες μέρες νιώθω παράξενα μ' όλο αυτό το φως που σε τυφλώνει. Λες και βγήκες απ' το κελί σου και το πολύ φως σ' ενοχλεί.

Με τον Αντωνάκη δε πλήττεις ποτέ. Έχει πάντα ένα σημαντικό θέμα για συζήτηση. Συνήθως είμαι αυτός που ακούει. Τελευταία έχει ένα θέμα με το γιο του. Έχει στείλει απανωτές επιστολές στον διευθυντή του σχολείου για το πρόβλημα δυσλεξίας που έχει, αλλά το σχολείο δεν ανταποκρίνεται όπως πρέπει στο πρόβλημα του γιου του. Οπότε τη μια φορά μου αναφέρει τι έγραψε στον διευθυντή και την άλλη την απάντησή του με τους ανάλογους σχολιασμούς, που κρατάνε αμείωτο το ενδιαφέρον της παρέας μας.

Συνήθως όταν τρέχουμε, φοράει ένα σορτς και μια αμάνικη φανέλα που τη βγάζει μετά από δυο τρεις γύρους. Προχθές το βράδυ χιόνιζε και οι νιφάδες έπεφταν στην γυμνή του πλάτη. Τον έβλεπαν οι ντόπιοι και απορούσαν. Εγώ τον έχω μάθει και ξέρω από πού κρατάει η σκούφια του και δεν απορώ.

Οι γονείς του Αντώνη αντάρτες, πολέμησαν το γερμανό κατακτητή στα βουνά της Θεσσαλίας και αργότερα με το Δημοκρατικό στρατό έφυγαν πρόσφυγες στην τότε Τσεχοσλοβακία. Εκεί γεννήθηκε ο Αντώνης και γαλουχήθηκε με ευρωπαϊκές συνήθειες. Απέραντα πράσινα λιβάδια και παγωμένες το χειμώνα λίμνες για πατινάζ, ήταν οι παιδικές αναμνήσεις του. Οπότε ο Αντώνης δε δυσκολεύτηκε καθόλου εδώ στην

ξενιτιά, τουναντίον πραγματοποίησε μια επιθυμία να γυρίσει πίσω στα λιβάδια που ποτέ δεν κιτρινίζουν.

Εδώ στην Εσπερία οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές συνήθειες. Τους βλέπω τα Σαββατοκύριακα να ετοιμάζουν τα ποδήλατά τους και φορώντας τις γυαλιστερές στολές να εξαφανίζονται στο δάσος. Άλλοτε βλέπεις μέσα στο δάσος αμαζόνες καμαρωτές όπως τα άλογά τους να περνούν από δίπλα σου και να σου ρίχνουν ένα χαμόγελο και άλλοτε να βλέπεις να γλιστράνε πάνω στην παγωμένη λίμνη με περίσσια δεξιοτεχνία πάνω στα παγοπέδιλά τους. Αλήθεια τι θα μπορούσα να κάνω εγώ εδώ από αυτά που βλέπω να κάνουν και τους ζηλεύω. Ίσως τα παιδιά μου μπορέσουν να τους ακολουθήσουν. Εγώ αρκούμαι να τους βλέπω και τα βράδια γύρω στις δέκα να τρέχω με τον Αντώνη, τους μονότονους γύρους στο αθλητικό κέντρο του Bereldange.

Κάποιες φορές πιάνω τον εαυτό μου στερημένο από Σαββατοκύριακα, αν και πιστεύω με τον καιρό, ότι εδώ στην ξενιτιά απέκτησα μια μόνιμη παραπονιάρικη διάθεση. Όλοι εδώ στην ξενιτιά έχουν το παράπονο της ορφάνιας. Είμαστε σαν τα ορφανά που φιλοξενούνται σε πολυτελές ορφανοτροφείο. Την ορφάνια όμως της πατρίδας δε μπορούμε να την κρύψουμε. Τη δείχνουμε με

την πρώτη ευκαιρία. Όπως προχθές σε μια συναυλία ενός τραγουδιστή που ήρθε απ' την Ελλάδα, του φωνάζαμε όλοι να μη σταματήσει το τραγούδι. Κάναμε σαν τους ναρκομανείς που έπαιρναν τη δόση τους, μετά από καιρό. Του φωνάζαμε να μη σταματήσει, γιατί το είχαμε ανάγκη.

Εκεί συνειδητοποίησα ότι εμείς οι μετανάστες, όσο και να θέλουμε να το κρύψουμε είμαστε λειψοί. Πάντα κάτι μας λείπει και πορενόμαστε παρέα μ' αυτήν την στέρηση. Το συναίσθημα της στέρησης το νιώθεις πιο έντονο μετά από ένα τετράμηνο παραμονής στην Εσπερία. Στην αρχή νομίζεις ότι δεν είσαι καλά, ότι κάτι έχεις φάει και σε πείραζε. Περνάει καιρός και τα συμπτώματα επιμένουν. Κάποια στιγμή αντιλαμβάνεσαι τι φταίει και παίρνεις το πρώτο αεροπλάνο για Ελλάδα. Στην Ελλάδα μετά από τον πρώτο καιρό του μέλιτος αρχίζει η φαγούρα της επιστροφής. Κάποια στιγμή μετά από μακρά παραμονή στην Ελλάδα έχεις την εντύπωση ότι δεν έχεις φύγει ποτέ και τότε ψάχνεις την ημερομηνία στο εισιτήριο της επιστροφής, που είχες βγάλει.

Αυτό που μου δίδαξε η ξενιτιά είναι ότι η φυγή απ' τον τόπο σου, τις περισσότερες φορές, έχει να κάνει με τη φυγή από μια πραγματικότητα που δε σου ταιριάζει. Η νέα πραγματικότητα στην

καινούργια χώρα σε προσγειώνει και αναζητάς τη ζωή που άφησες πίσω. Τελικά συμβιβάζεσαι με την καινούργια πραγματικότητα. Οπότε η φυγή, περισσότερο έχει να κάνει με τη φαντασία και τον μύθο ότι αλλάζοντας τόπο αλλάζεις ζωή. Η νέα ζωή είναι συνήθως χειρότερη. Απλά η ξενιτιά είναι μια καθημερινή δοκιμασία να ξεπεράσεις τα όριά σου, να βρεις καινούργια μονοπάτια που δεν ήξερες και κάποια στιγμή μετά από καιρό, να αλλάξεις πραγματικά ζωή. Το αποτέλεσμα τελικά είναι μια προσωπική ανέλιξη και η ξενιτιά μια καλή αφορμή να διαβείς δρόμους μοναδικούς και απροσπέλαστους απ' τη σίγουρη ζωή του γενέθλιου τόπου.

Είναι φορές που σκέφτομαι να πνίξω τη νοσταλγία με υποκατάστατα κυρίως Ισπανικού προορισμού. Κάθε φορά όμως γυρίζω με περισσότερη νοσταλγία για την Ελλάδα. Γι αυτό τελευταία στις διακοπές δεν πάω πουθενά εκτός από Ελλάδα. Με το που τελειώνουν οι διακοπές κλείνω τα εισιτήρια για τις επόμενες. Τέλος οι πειραματισμοί για εναλλακτικούς προορισμούς. Ένας και μοναδικός χωρίς παλινωδίες. Υπάρχουν φίλοι που μιλάνε για εξωτικούς προορισμούς πραγματικούς παράδεισους. Αλλά εγώ το μόνο παράδεισο που προσδοκώ είναι αυτό των παιδικών μου χρόνων και αυτός ο τόπος είναι η Ελλάδα.

Τα βράδια συνήθως συνεννοούμαστε με sms. Αφήνω το αυτοκίνητο στο Δημαρχείο, και αρχίζω τους μονότονους γύρους, μέχρι να φανεί ο Αντώνης. Αυτός συνήθως έρχεται με τα πόδια γιατί μένει κοντά στο αθλητικό κέντρο που τρέχουμε. Προχθές τρέχαμε με βροχή και μας άρεσε, ώσπου δυνάμωσε και πήγαμε κάτω από κάτι κυματιστές τέντες και συνεχίσαμε να μιλάμε χωρίς να τρέχουμε. Κάποια στιγμή κρώσαμε και γυρίσαμε στα σπίτια μας. Εδώ η βροχή έχει μια συνέχεια και μια ρουτίνα όπως οι γύροι στο αθλητικό κέντρο. Η βροχή είναι κάτι που δε με ενοχλεί. Αντίθετα με ηρεμεί και με συνοδεύει σ' αυτό το ταξίδι στην Εσπερία. Απλά δε προλαβαίνω να στεγνώσω τα αθλητικά παπούτσια, που είναι μονίμως βρεγμένα.

Μου αρέσει αυτή η βραδινή συνήθεια. Να ξεκινώ αργά απ' το σπίτι, διαπερνώντας τους σχεδόν έρημους δρόμους. Έχω συνήθως το δίσκο της Αλεξίου μόνιμα να παίζει και τη ματιά μου να χάνεται στους υγρούς και σκοτεινούς δρόμους της Εσπερίας. Κάποια στιγμή να περνώ τη γέφυρα που φαίνεται να αιωρείται στο κενό μέσα στην ομίχλη και να παρκάρω δίπλα στο Δημαρχείο και λίγο αργότερα να αρχίζω τους μοναχικούς γύρους στο άδειο και μισοσκότεινο αθλητικό κέντρο του

*Bereldange, ώσπου και πάλι να φανεί ο φίλος μου
ο Αντόνης.*

*Τελευταία τρέχω χωρίς την παρέα του Αντόνη.
Έφυγε τον περασμένο Άγουστο απ' το
Λουξεμβούργο. Τελείωσε ο χρόνος απόσπασης και
έπρεπε να γυρίσει στην Ελλάδα. Δεν είναι πρώτη
φορά εδώ στην Εσπερία που αρχίζω απ' την αρχή.
Στη μικρή αυτή χώρα στο κέντρο της Ευρώπης
γνώρισα ανθρώπους που διαβήκαμε μαζί τον κρύο
χώρο της μετανάστευσης. Τον ζεστάναμε, τον
κάναμε οικείο και κάποια στιγμή έφυγαν για την
Ελλάδα. Αυτή θα είναι μάλλον η μοίρα μου εδώ
στην ξενιτιά. Μέχρι να βρω κάποιον άνθρωπο θα
πρέπει να ψάξω για άλλον. Καμιά φορά
σκέφτομαι τι να φταιίει, αναμετρώντας τους φίλους
που έχουν περάσει και έφυγαν. Ίσως να είναι η
κοινή επιθυμία του νόστου, η λαχτάρα για
επιστροφή. Μια επιστροφή που με τα χρόνια
ολοένα ξεμακραίνει και ας μην την έχω βγάλει
ποτέ απ' το μυαλό μου.*

*Έχει έρθει ένα ακόμη Φθινόπωρο, εδώ στην
Εσπερία. Δρόμοι όπως πάντα, επιμελώς
σκουπισμένοι. Κρύος αέρας, δροσοσταλίδες να
κάνουν συντροφιά στα φύλλα των δέντρων.
Νεκρή, σκοτεινή πόλη να ζυπνάει απ' τα φώτα
κάποιων αυτοκινήτων που παίζουν με κάτι
παράξενες σκιές. Είναι οι ίδιες πια γνώριμες,*

κρύες και υγρές νύχτες του Νοέμβρη. Τότε είναι που βάζω τα υγρά παπούτσια Το ποτάμι, η ομίχλη, η γέφυρα που είναι στημένη στο πουθενά και το αθλητικό κέντρο, όπου για μια ακόμη φορά αρχίζω τους μονότονους αργούς γύρους, κοιτώντας άθελά μου κάθε φορά, τη γωνία που ερχόταν με την ίδια πάντα αμφίεση ο Αντώνης. Ένα κόκκινο σορτς, μια αμάνικη κατακόκκινη φανέλα και ένα χαμόγελο γεμάτο Ελλάδα.

